7md

Kultūros savaitraštis „7 meno dienos“ | 2022 m. birželio 17 d., penktadienis, Nr. 24 (1431) | 1,90 Eur | www.7md.lt

D*ailė* | **M***uzika* | **T***eatras* | **K***inas* | **Š***okis*

3
Klaipėdos kamerinis ir „Camerata Solaris“ orkestrai Vilniaus festivalyje

5
Laiškai apie teatrą

8
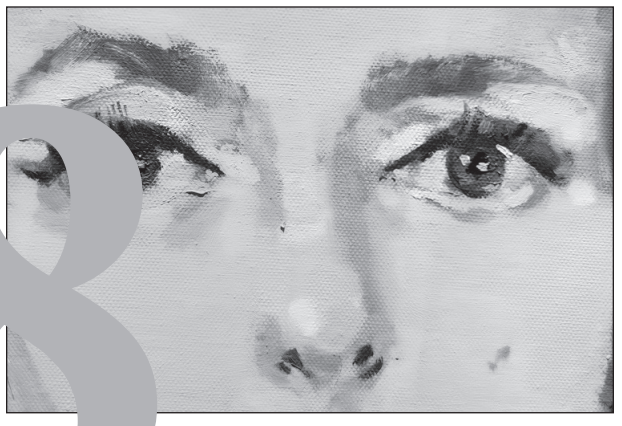
V. Nomado nuotr.
Eglės Karpavičiūtės tapyba Vilniaus rotušėje

10
Rytų Vokietijos ir Baltijos šalių kontrastai

11
Andrzejus Lederis apie karą ir atsakomybę

12
Kaip Rusijos invazija paveikė Ukrainos dokumentinį darbą

Mūza Rubackytė ir Dmitrijus Makhtinas

D. Matvejevo nuotr.

Ne tik Godowsky...

Mūza Rubackytė ir Dmitrijus Makhtinas Vilniaus festivalyje

Rita Aleknaitė-Bieliauskienė

Į Nacionalinę filharmoniją birželio 10-ąją daugybė klausytojų rinkosi su puokštėmis rankose. Koncerto sumanytoja – publikos mėgstama artistiškoji pianistė Mūza Rubackytė. Jos partneris šįsyk – ne orkestras, o smuikininkas Dmitrijus Makhtinas, Sankt Peterburge užaugęs kompozitoriaus Anatolijaus Šenderovo sūnėnas, ten ir pradėjęs solisto karjerą. Artėjančioje prie penkiasdešimtmečio jo biografijoje jau įrašyti koncertai ne tik su tėvynainiais, bet ir su kitais Europos orkestrais, įvairiais scenos partneriais. 1997-aisiais Paryžiuje debiutavęs su Jevgenijaus Svetlanovo diriguojamu orkestru, žinomose įvairių žemynų scenose smuikininkas jau prisistatė kaip įvairių tarptautinių konkursų laureatas ir prestižinio Niccolò Paganini konkurso trečios vietos prizininkas. Bene geriausiai smuikininkas žinomas kaip Boriso Berezovskio trio narys.

Vilniaus festivalyje abu atlikėjai pristatė naują albumą „Valses Impressions“, kuriame įrašė Leopoldo Godowsky'o bei Karolio Szymanowsky'o kūrinius smuikui ir fortepijonui, o albumo pristatymo turas vyksta įvairiose pasaulio salėse.

Būtina pabrėžti, kad Žasliuose gimęs Leopoldas Godowsky buvo vienas labiausiai vertinamų savo laiko pianistų. Autodidaktas, išsiugdęs ypatingą manualinę techniką, gebėjęs pasitelkti atpalaiduojamo kūno privalumus. Puikus pianistas romantikas Artūras Rubinšteinas sakė, esą jam prireiktų „penkių šimtų metų, kad galėtų sukurti tokį paslankių pirštų mechanizmą kaip Godowsky“, o Ferruccio Busoni Godowsky ir save laikė vieninteliais kompozitoriais, reikšmingai prisidėjusiais prie pianistinio meno plėtros nuo Liszto laikų. Godowsky buvo vadinamas „fortepijono Buda“. Tokiam vertinimui pritarė žymiausi epochos pianistai. 1938 m. Godowsky'ui skirtame nekrologe „The New York Times“ buvo rašoma: „Jis ieškojo galimybių užkariauti naujus pasaulius ir ėmėsi plėtoti modernias fortepijono idiomas tokiais būdais, kompozicijomis ir atlikimo technika, kurie naujai atvėrė klausytojams šį instrumentą. Vien tai suteiktų jam teisę į šlovę...“

Kaip kompozitorius Godowsky buvo gerai žinomas dėl kitų kompozitorių fortepijoninių kūrinių parafrazių, kuriose žaižaravo neįtikėtini kontrapunktai, harmonijos, sudėtingiausi akordų vėriniai, chromatizmai. Žymiausios šio žanro kompozicijos – pianistams itin sunkios Fryderyko Chopino etiudų studijos.

Gal todėl, kad Lietuvoje vis neatsirasdavo pianisto, gebančio groti sudėtingus Godowsky'o kūrinius, o gal tiesiog jo asmenybė nebuvo litvakų istorijoje atrasta, Mūza Rubackytė atliko itin kilnų žygį, praskleisdama šį užmaršties šydą. Pianistė jautėsi subrendusi Godowsky'o pianistinių užmačių įgyvendinimui. 2020 m. Vilniaus

Nukelta į 2 psl.

Ne tik Godowsky...

Atkelta iš 1 psl.

festivalyje girdėjome jos parengtą gigantišką Sonatą fortepijonui e-moll. Drauge su Szymanowsky'o kūriniais M. Rubackytė Sonatą įrašė kompaktinėje plokštelėje „Godowsky / Szymanowsky" (kompanija „Ligia"), sulaukusioje pasaulinės sėkmės ir svarbių tarptautinių apdovanojimų, tokių kaip prestižinis „Diapason d'Or" bei autoritetingiausias publikos prizas „ffff Įvykis".

Šį kartą klausytojai pateko į muzika alsuojančią savitos *La belle époque* – Gražiosios epochos – Vienos atmosferą (1909–1914 m. Godowsky buvo Vienos Imperatoriškosios muzikos akademijos (*Klaviermeisterschule*) direktorius, tačiau prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui grįžo gyventi į JAV). Viltinga epocha, visuomenė, kuri tikėjo pažanga, grožiu. Valsas – viena iš epochos dvasinių išraiškų. Tai atsispindėjo ir Godowsky'o kūryboje (trys simfoninės metamorfozės Johanno Strausso temomis, trys Valsai-parafrazės fortepijonui, „Šikšnosparnio" parafrazė, dedikuota našlei Adelei Strauss, ir kt.).

Godowsky'o kūriniai smuikui ir fortepijonui nėra labai populiarūs: ciklas „Dvylika įspūdžių" („Twelve Impressions"), Valsai-poemos, dviejų Sonatos dalių aranžuotės, sukurtos draugams Fritzui ir Harriet Kreisleriams, „kaip nykstančio pasaulio ženklas", Kreislerio aranžuotas „Nocturnal Tangier", valsas „Senoji Viena" – Vilniuje gimusio Jaschos Heifetzo rankos palytėta transkripcija. Kokie mes turtingi! Tik praeities deramai neįvertiname...

Koncerte atlikta ir Johanneso Brahmso Pirmoji sonata smuikui G-dur, vadinta „Lietaus sonata", pirmą kartą suskambėjusi taip pat Vienoje. Čia įkvėpimo sėmėsi ir Szymanowsky, sukūręs ciklą pagal tris Niccolò Paganini Kaprisus. Koncerte pirmą kartą išgirdome Kaprisus Nr. 20 ir Nr. 21, skirtus Emilio Młynarskio (Beatričės Grincevičiūtės dėdės) mylimiausiam mokiniui smuikininkui Pawełui Kochańskiui – Odesos sinagogos kantoriaus Joshua Kahano sūnui. Reikia manyti, kad kuris nors skambėjo ir Ilguvoje, Pawełui neretai viešint Grincevičių dvarelyje.

Kaprisų originalią smuikui skirtą temą papildo sudėtingos faktūros fortepijono partija. Nemenki uždaviniai virtuozų laukė atliekant efektingą Kaprisą Nr. 24.

Atlikėjai koncertą baigė Vienai dedikuotais puslapiais, nusilenkimu epochai ir Godowsky'o draugui Fritzui Kreisleriui, nuotaikingai pagrodami „Mažąjį vienietišką maršą" („Marche miniature viennoise").

Šį kartą Vilniaus publikai M. Rubackytė su partneriu ne tik pristatė retai atliekamus (Vilniuje net neskambėjusius) kūrinius, bet ir vėl priminė į gimtąją žemę sugrįžtančio menininko dvasios alsavimą. Suteikė klausytojams netikėtą patirtį. Publikai leista atsipalaiduoti ir pajusti saloninę nostalgiją, intelektualiai, sakyčiau, elegantiškai reiškiamus sentimentus. Galimybę neieškoti sudėtingų filosofinių potekščių, bet rafinuotame muzikavime išgirsti žaižaruojančias fortepijono varsas.

Dmitrijus Makhtinas ir Mūza Rubackytė — D. Matvejevo nuotr.

Didžiausias M. Rubackytės privalumas – sudėtingai parašytą, sunkiai įveikiamą kūrinio tekstą pateikti nedemonstruojant pastangų. Muzika klausoma paprastai, bravūra tampa elegantiško, artistiško santykio su muzika elementu. Ji – nuotaikos įvaizdis, spalva. Ja tampa ir pobalsiai, artikuliacijos įmantrybės, polifoninė faktūra. Pianistė puikiai girdėjo savo partnerį, kūrė spalvingą foną solistui, papildė jį raiškiais komentarais, artikuliacijų replikomis. Tačiau smuikininko garso ir artistinė ekspresija menkiau atliepė pianistės iššūkius, neįsijungė į nuotaikingą epochos žaismę. Nesijuto net Brahmso muzikos gelmės. Įrašuose smuikininkas skamba įtaigiau.

Koncerto buklete pasigedau kruopščiau pateiktos Godowsky'o kūrinių metrikos. Vieni kūriniai juk iš vieno ciklo, kiti – iš kito, turi tonacijų ir numerių nuorodas.

Anonsai

Vilniaus festivalis tęsia rečitalių, senosios muzikos koncertų ir premjerų tradiciją

Ansamblis „I Gemelli" — © Michal Novak nuotr.

Pavelas Giunteris ir Lietuvos kamerinis orkestras — D. Matvejevo nuotr.

Per visą birželio mėnesį besiskleidžiąs vienas įspūdingiausių vasaros muzikos žiedų – Vilniaus festivalis – šią savaitę žavės senosios muzikos koncertu ir premjeromis. Filharmonijos scenoje birželio 17 d. išvysime prancūzų baroko ansamblį „I Gemelli" su solistais, birželio 19 d. – Lietuvos kamerinį orkestrą (LKO) su dirigentu ir solistu Sergejumi Krylovu bei ansambliu „Giunter Percussion". LKO programoje, be kita ko, numatyta kompozitoriaus Nicola Campogrande's Koncerto smuikui ir styginiams pasaulinė premjera bei 2021 m. festivalio užsakymu parašytas Žibuoklės Martinaitytės kūrinys „Ex tenebris lux".

Nuo pat įkūrimo jau 26-erius metus savitų programos tradicijų besilaikantis Vilniaus festivalis puoselėja jas ir šiemet. Vienos ryškesnių – lietuvių atlikėjų rečitaliai, senosios muzikos koncertai, festivalio užsakymu sukurto lietuvių kompozitoriaus kūrinio ar užsienio kompozitorių kūrybos premjeros, geriausių Lietuvos atlikėjų pasirodymai. Festivalyje apskritai rodomas didelis dėmesys Lietuvos muzikos kultūrai, ją stengiamasi reprezentatyviai pristatyti ir taip pritraukti pasaulio dėmesį. „Šiemet nepavyks pratęsti turbūt tik vienos festivalio tradicijos – pristatyti simfoninio orkestro iš užsienio. Bet mūsų pačių didieji kolektyvai pajėgūs aukščiausiu lygiu pateikti įvairiausias programas. Lietuvoje turime stiprias muzikos pajėgas", – sako festivalio vadovė Rūta Prusevičienė.

Baroko muzikos temą perims ir birželio 17 d. kontrastingą XVII a. kompozitorių Francesco Turini, Biagio Marini, Andrea Falconieri, Giovanni Lorenzo Gregori, Nicolo Sabbatini ir kitų kūrinių programą „Veidrodžių kambarys" atliks prancūzų baroko ansamblis „I Gemelli". 2018 m. tenoro Emiliano Gonzalezo Toro ir soprano Mathilde Etienne įkurtas kolektyvas ypatingą dėmesį skiria būtent XVII a. muzikai ir neatrastiems to meto vardams. Ansamblio veikla išsiskiria ne tik profesionalumu, unikaliomis interpretacijomis, bet ir programų konceptualumu. Nors skaičiuoja dar tik penktus metus, „I Gemelli" jau yra įvertintas ne vienu tarptautiniu apdovanojimu, tarp kurių – ir prestižinis „Diapason d'Or". Su ansambliu ir vienu iš jo įkūrėjų solistu E. G. Toro Vilniaus festivalyje koncertuos švedų tenoras Andersas Dahlinas, šiandien žinomas kaip vienas puikiausių ankstyvojo prancūzų baroko interpretuotojų.

Lietuvos muzikos kultūrai festivalyje, be kitų jo dalyvių, atstovaus birželio 19 d. programą „Premjeros laukimas" atliksiantys Lietuvos kamerinis orkestras ir ansamblis „Giunter Percussion" bei čia skambėsiantis 2021 m. festivalio užsakymu parašytas Žibuoklės Martinaitytės kūrinys „Ex tenebris lux". „Kompozitorė, kurios muzikoje gimsta „harmonijos debesų aureolės", – taip metaforiškai apie Ž. Martinaitytės muziką rašė svarbiausių Niujorko leidinių kritikai. „Lotyniškas kūrinio „Ex tenebris lux" pavadinimas byloja – „Iš tamsos šviesa". Norėjosi, kad ši muzika taptų vedliu per užsitęsusios tamsos zoną ir galiausiai atvestų mus į šviesą, leistų ją patirti bent garsiniu pavidalu", – sako kompozitorė. Pernai įvykusi šio kūrinio premjera išsirutuliojo į gražią kompozitorės ir atlikėjų partnerystę, o jos vaisiumi tapo leidyklos „Ondine" išleista Ž. Martinaitytės nauja kompaktinė plokštelė „Ex tenebris lux". Ją ketinama pristatyti birželio 19 d. 17.30 Nacionalinės filharmonijos Svetainėje.

Programa „Premjeros laukimas" ne tik primins 2021 m. festivalio

Nukelta į 3 psl.

Dangiškosios skraistės apgaubti

Klaipėdos kamerinis ir „Camerata Solaris“ orkestrai Vilniaus festivalyje

Jekaterina Kostina

Šių metų 26-ojo Vilniaus festivalio pavadinimas „Muzika kuria pasaulį“ akcentuoja neįprastą muzikos galią, kuri itin reikalinga šiandien. Pasak festivalio organizatorės Rūtos Prusevičienės, svarbiausias uždavinys – „priešpriešinti muziką pasaulio griovimui bei drauge kurti milžinišką simfoniją, sklidiną dvasinės harmonijos“. Birželio 12-osios vakarą, skambant jau ketvirtam Vilniaus festivalio koncertui, klausytojai ir atlikėjai žengė didelį žingsnį šio siekio įgyvendinimo link. To vakaro veikalai – Vilhelmo Čepinskio siuita violončelei ir orkestrui „Infinitum“ (2020) ir Johno Tavenerio garso ikona „The Protecting Veil“ (1988) – panardino į apmąstymus apie tai, kokį nuostabų pasaulį gali sukurti būtent ši muzika. Nacionalinės filharmonijos salėje bendras pajėgas suvienijo Klaipėdos ir Šiaulių kameriniai orkestrai, kurių vadovai Mindaugas Bačkus ir Vilhelmas Čepinskis auditorijai pasirodė ir kompozitoriaus, ir dirigento, ir solisto amplua.

Klaipėdos kamerinis orkestras vadinamas vienu dinamiškiausių ir profesionaliausių Lietuvos kamerinių orkestrų. Jau tryliktus metus jam vadovauja ryškus savo kartos violončelininkas Mindaugas Bačkus, kuris į šį darbą žvelgia kaip į „gyvenimo būdą, santykio su muzika filosofiją bei kūrybinę bendrystę“. Produktyviu darbu pasižymi ir Šiaulių kamerinis orkestras, nuo 2021 m. vadinamas „Camerata Solaris“, jam vadovauja smuikininkas virtuozas Vilhelmas Čepinskis. Šių festivalio koncertui susivienijusių kolektyvų darna ir profesionalumas nenuvylė, priešingai – maloniai nustebino, buvo pastebimas jau nuo pirmųjų taktų.

Vakarą pradėjo V. Čepinskio siuita violončelei ir orkestrui „Infinitum“, dedikuota M. Bačkui, atlikusiam violončelės solo partiją. Pirmoji siuitos dalis tuo pačiu pavadinimu „Infinitum“ („Begalybė“), anot autoriaus, atspindi amžiną judėjimą. Ji akimirksniu patraukė klausytojų dėmesį romantine melodika, įžanginė dalis išsiskyrė subtilia interpretacija, natūraliai žaviais solisto bei orkestro pokalbiais ir garso sodrumu. Antra dalis „Somnium“ („Sapnas“) vientisa, kontempliatyvia muzikos kalba auditorijai skleidė ramybę ir šilumą, suteikė galimybę pasinerti į apmąstymus arba pailsėti prieš trečią dalį. Netrukus pasigirdo „De facto“ („Realybė“) – aukščiausias siuitos įtampos taškas, vienintelė dalis, kurioje perteikiamas chaosas, siaubas ir baimė.

Pagirtinas V. Čepinskio diriguojamas orkestras, o ypač solistas M. Bačkus – jiems puikiai pavyko perteikti ekspresyvią ir tarsi egzistenciškai skausmingą muzikos kalbą. „Violončelė man yra įrankis, tačiau per violončelę skleidžiasi mano santykis su pasauliu ir egzistavimu jame“, – viename interviu sakė solistas. Išties, ypač šiame kūrinio fragmente violončelė tarsi prabilo (gal netgi šaukė) žmogaus balsu. Nuolat didėjanti įtampa, kuriama styginių, pasitelkiant garsėjančią dinamiką, pastovų ritmą ir stiprius akcentus, baisaus šiandienos karo šviesoje suskambo dar paveikiau. Tolumoje girdimas disonansiškas mirties šešėlis ir akistatos su mirtimi laukimas tapo netgi skausmingi. Trapiausiai suskambo fragmentas, kai orkestras nutilo, dirigentas nuleido rankas ir pasigirdo tyli, subtili violončelės melodija. Tuomet nuskambėjo paskutinė dalis „Sacramento“ („Priesaika. Susitaikymas“) – žmogaus sielos išlaisvinimas. Styginiai itin jautriai griežė aukštame registre, kol žmogaus sielos trapumą perteikiantys atgarsiai išnyko.

Mindaugas Bačkus ir jungtinis orkestras

Mindaugas Bačkus, Vilhelmas Čepinskis ir jungtinis orkestras

D. Matvejevo nuotraukos

V. Čepinskio sukurtą sakralią nuotaiką po pertraukos pratęsė žymusis Johno Tavenerio opusas „The Protecting Veil“ („Apsaugančioji skraistė“). Apie kosminį kompozicijos grožį ir muzikos paveikumą kalba daugelis klausytojų iš viso pasaulio, vienas jų – britų obojininkas bei dirigentas Nicholas Danielas, sakęs, kad tik šio kūrinio galėjo klausytis, kai siaubingomis aplinkybėmis neteko motinos. Jis net nežinojo, apie ką kūrinys, tačiau pajuto, tarsi jam būtų suteiktas palaiminimas.

Panašų palaiminimą galėjo patirti kiekvienas klausytojas filharmonijos salėje, nes dangiškoji skraistė, apie kurią bylojama kompozicijoje, prisimenant ortodoksų švenčiamą Dievo Motinos apsauginio šydo šventę, manyčiau, ypač reikalinga šiuo metu. Kone kiekvienas trapios žmogaus gyvybės akistatoje esame reikalingas dieviškosios apsaugos.

Kūrinio klausymosi patirtis buvo užburianti. Ne tik girdėjome brandų kompozicijos atlikimą, bet ir stebėjome unikalią vaizdo projekciją, leidusią grožėtis besikeičiančių aštuonių veikalo dalių vaizdine interpretacija. Styginiams „pasakojant“ Marijos gimimo istoriją, išvydome jos žvilgsnį, o klausydamiesi angelo apreiškimo projekcijoje galėjome įžvelgti atsiveriančio dangaus nuotrupas. Taip pat kosminį grožį įkūnijo Jėzaus gimimo istorija, o kraujo fone ryškėjantis kryžiaus siluetas sustiprino Marijos raudą atliekančios violončelės poveikį. Paskutinės dalys vaizdavo Prisikėlimo džiaugsmą, iliustruojamą pavasario simboliu, bei Marijos ėmimą į dangų. Kūrinį vainikavo finalinė dalis, perteikianti tą patį siužetą, kuris buvo vaizduojamas pradžioje, – publika stebėjo ir girdėjo pamažu išnykstančią skraistę, sugrįžtančią į pradinį kosmosą.

Išties, projekcija labai organiškai papildė skambėjusį kūrinį. Jo atlikimas stebino subtilia interpretacija, savitu intymumu, neleidžiančiu likti abejingiems. Violončelės partija, įkūnijanti nesibaigiančią Marijos dainą (apsaugant, gimstant, džiaugiantis ar kenčiant), suskambo taip trapiai ir jautriai, kad nedrįstume suabejoti šios muzikos sakralumu.

Tą vakarą muzika išties kūrė pasaulį. Šviesos, šilumos ir ramybės pasaulį. Taikų pasaulį, globojamą dieviškosios apsaugos. Ir už tą pojūtį verta tarti ačiū buvusiems scenoje.

Atkelta iš 2 psl.

užsakymu gimusią premjerą, bet ir panardins į vieno geriausiai žinomų šiandienos italų kompozitorių Nicola Campogrande’s kūrybą. Skambės LKO ir jo meno vadovui, smuikininkui Sergejui Krylovui skirtas Koncertas smuikui ir kameriniam orkestrui. Trumpai pristatant šį kompozitorių dera paminėti, kad N. Campogrande savo originalų kūrybos stilių kuria derindamas praeities ir dabarties tradicijas. Jo muzika įrašyta į daugiau kaip 30 kompaktinių plokštelių ir atliekama tokiose salėse kaip „Royal Albert Hall“, „Wigmore Hall“ Londone, „Teatro alla Scala“ Milane, „Opéra Royal de Wallonie“ Lježe, „Werner Hall“ Sinsinatyje, „Rudolfinum“ Prahoje, Paryžiaus filharmonijoje ir kitose.

Premjerų programai ugningų vasaros pipirų pabers LKO su ansambliu „Giunter Percussion“ atliekama šio tandemo vizitine kortele tapusi Georges’o Bizet–Rodiono Ščedrino „Karmen siuita“ styginiams ir mušamiesiems. Birželio 19 d. Vilniaus festivalyje skambėsiančia programa galės mėgautis ir Pažaislio muzikos festivalio publika – čia koncertas vyks birželio 21 d. 18 val. Kauno valstybinėje filharmonijoje.

Primename, visi Vilniaus festivalio koncertai vyksta Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje, koncertų pradžia – 19 val. Bilietus galima įsigyti Filharmonijos kasose ir *kakava.lt*. Visą festivalio programą rasite interneto svetainėje *vilniusfestival.lt*.

VF inf.

Naujos ir atsinaujinusios pažintys

Antti Siirala, Vassilis Christopoulos ir Lietuvos kamerinis orkestras Vilniaus festivalyje

Rita Nomicaitė

Antti Siirala, Vassilis Christopoulos ir Lietuvos kamerinis orkestras

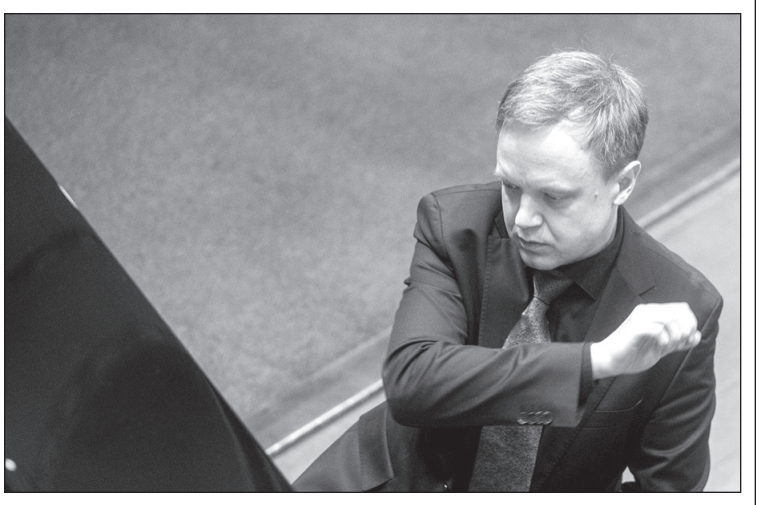

Antti Siirala

D. Matvejevo nuotraukos

Antrasis Vilniaus festivalio koncertas buvo sudarytas iš pačių populiariausių, nuzulintų ir todėl beveik nebepaveikių orkestrinių kūrinių. Ūpą pataisė savitai prabilę atlikėjai. Tą vakarą koncertavo graikų dirigentas Vassilis Christopoulos, suomis pianistas Antti Siirala ir Lietuvos kamerinis orkestras (meno vadovas ir dirigentas Sergejus Krylovas). Orkestras pasirodė neatpažįstamai atsinaujinęs: preciziškas skambesys, išlygintas intonavimas (koncertmeisteris Džeraldas Bidva). Svečiai atvyksta ir išvyksta, o savi, pasitempę muzikai namuose džiugina labiau.

V. Christopoulos dirigavimą studijavo Vokietijoje. Jo profesinė veikla daugiausia susijusi su Vokietijos ir Graikijos orkestrais bei operos trupėmis. Dešimt metų dirigentas vadovavo Vokietijos Pietvakarių filharmonijos orkestrui, trejetą metų ėjo Atėnų valstybinio orkestro meno vadovo pareigas, o pastaraisiais metais yra kviečiamas statyti XX a. klasikos operų. „Elektros“, „Voceko“, „Ledi Makbet...“ statytojas Vilniuje dirigavo Gioacchino Rossini „Sevilijos kirpėjo“ uvertiūrą, Ludwigo van Beethoveno Trečiąjį fortepijono koncertą c-moll, op. 37, Felixo Mendelsohno Simfoniją Nr. 4 A-dur, op. 90, „Itališkąją“. Karšto, net ūmoko temperamento operinis dirigentas šiems vasaros parkų koncertų opusams su užmoju pasitelkė giedrią, smagią, humoru paspalvintą jauseną. Tiesa, koncertą pradėjusi „Sevilijos kirpėjo“ uvertiūra buvo interpretuojama nuosaikiai ir patogiai, galbūt taupant jėgas ir publiką ruošiant vakaro kulminacijai – bisui orkestro parengtam Medelsohno *Scherzo* iš siuitos „Vasarvidžio nakties sapnas“. Efektingai judri ir netrumpa pjesė demonstravo nacionalinio lygmens orkestro virtuozeriją. Iššūkis įveiktas su gera humoro doze.

Šiek tiek klausimų sukėlė *Allegro con brio* dalies epizodo interpretacija atliekant Beethoveno Koncertą fortepijonui ir orkestrui. Galbūt tą sudėtingesnės muzikos fragmentą suniveliavo dirigento ir pianisto mandagus ansamblio siekis, nors iš esmės suderinti jų požiūriai taikliai atskleidė Beethoveno muzikos kalbėseną. Šiuolaikiškai, t.y. be išpūstų emocijų, perteikiant didybės ir kuklumo derinį, muzikai laisvai kvėpuojant, skleidėsi kūrinio prasmių vertikalė, ryškėjo charakterių kontrastai nuo brutalumo iki sraunios ir trapios lyrikos.

Prigimtinis pianisto A. Siiralos santūrumas kūrė estetinės švaros atmosferą, leido srūti Beethoveno filosofinėms mintims, jų negoždamas išoriškai demonstruojama jėga. A. Siirala muzikavo lyg kalbėdamas. Beethovenas yra mėgstamiausias atlikėjo kompozitorius, 43-ejų pianistas jau įrašė visus Beethoveno fortepijoninius kūrinius. Taip pat įsigilinęs A. Siirala skambina ir kitų autorių opusus – tuo įsitikinome klausydamiesi bisui atlikto Johanneso Brahmso *Intermezzo*.

Naudodamasi proga atkreipti skaitytojų dėmesį į mums gėdingai mažai pažįstamus Šiaurės šalių atlikėjus, dar siūlyčiau pasiklausyti internetuose plaukiojančio A. Siiralos skambinamo Brahmso *Andante* iš Trečiosios fortepijono sonatos f-moll. Modernus individualios mąstysenos menininkas savaime jaučia naujoviškas praėjusių epochų muzikos savybes taip, kad kūrinius prakalbina lyg parašytus savo bičiulių. Ar būtų įmanoma A. Siiralą pasikviesti rečitalio?

Mendelssohno „Itališkoji“ simfonija interpretuota muzikos charakterius nuspalvinus operišku masteliu. Ryškiau nei vidutiniškai sužibo smagi šventiška pradžia, itin dainingai nuvilnijo *Andante con moto* ir *Con moto moderato* dalys, į visuotinį šokio siautulį įtraukė finalas *Sartarello: Presto*.

Pradedant „Sevilijos kirpėjo“ uvertiūros šalutine tema, gražiausiai per visą festivalinį vakarą skleidėsi šilta lyrika.

Anonsai

Festivalis „LNOBT Open“ – su ispaniškais ir ukrainietiškais akcentais

Vasariškai elegantiškas, klasikinės muzikos ritmais ir vakaro vėsuma švelniai alsuojantis – toks bus Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro festivalis „LNOBT Open“, birželio 26–liepos 6 d. savo sceną iškelsiantis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų kieme.

Festivalio atidarymo vakarą, birželio 26 d. (sekmadienį), 21.30 val. klausysimės operos solistų koncerto „Nesustojęs laikas“, skirto Lietuvos profesionaliojo teatro 100-mečiui. Skambės užburiantys operos balsai – dainuos sopranai Joana Gedmintaitė, Sandra Janušaitė, Viktorija Miškūnaitė, Monika Pleškytė, Regina Šilinskaitė, tenorai Karolis Kašiuba ir Tomas Pavilionis, baritonai Eugenijus Chrebtovas, Steponas Zonys ir bosas Kšištofas Bondarenko. Taip pat pasirodys dainininkas Česlovas Gabalis, dainuos LNOBT choras (meno vadovas Česlovas Radžiūnas), gros LNOBT simfoninis orkestras, diriguojamas vyriausiojo dirigento Ričardo Šumilos.

Birželio 29 d. (trečiadienį) 21 val. pakviesime į gala koncertą „Ispanijos naktys“, skirtą Lietuvos ir Ispanijos diplomatinių santykių 100-mečiui. Šalia lietuvių operos solistų Ievos Prudnikovaitės ir S. Zonio koncerte pasirodys profesionalūs sarsuelos atlikėjai iš Ispanijos Beatriz Diaz ir Manuelis Gómezas Ruizas, taip pat neeilinis ispanų gitaros virtuozas José Manuelis Dapena. Skambės retai atliekama kompozitoriaus Enrique Granados opera „Goyescas“, Joaquíno Rodrigo „Concerto de Aranjuez“ bei Isaaco Albénizo „Ispaniška siuita“. Dainuos LNOBT choras, teatro simfoniniam orkestrui diriguos LNOBT operos meno vadovas Sesto Quatrini.

Baletas: nuo klasikos iki Afrikos ritmų

Liepos 1 ir 2 d. nuo 21.30 val. festivalio scenoje karaliaus baletas ir neįmanomos meilės vizijos: matysime du Adolphe'o Adamo baleto „Žizel“ spektaklius. Pirmajame pagrindinius Žizel ir Alberto vaidmenis atliks Olesia Šaitanova ir Jonas Laucius, antrajame – Gohar Mkrtchyan ir Jeronimas Krivickas. LNOBT simfoniniam orkestrui diriguos R. Šumila.

Liepos 4 d. (pirmadienį) 21.30 val. LNOBT baleto artistus scenoje pakeis šokėjai iš Nacionalinio Brno teatro (Čekija) trupės. Jie pristatys trijų šiuolaikinių choreografų – čekų Markétos Habalovos, Mario Radačovsky bei ispano Nacho Duato – baletų vakarą. M. Habalovos „Žydroji rapsodija“ sukurta pagal džiaugsmingą Georgeo Gershwino muziką, N. Duato „Gnava“ – pagal užburiančius afrikietiškus ritmus. Na, o Brno teatro baleto meno vadovo M. Radačovsky baletas „Rossini“ – tai ironiškas žvilgsnis į vyrų ir moterų santykius bei pasirinktus įvaizdžius. Beje, Vilniuje šis kūrinys bus pirmąkart papildytas antrąja dalimi, taigi nesumeluotume sakydami, kad regėsime čekų baleto premjerą.

Gohar Mrtchyan ir Jeronimas Krivickas balete „Žizel“

Opera „Lietuviai“

M. Aleksos nuotraukos

Diriguos svečias iš Ukrainos nacionalinės operos

Tradiciškai liepos 6-ąją, Valstybės dieną, po visos tautos 21 val. giedamo himno skambėsiantis Amilcare's Ponchielli operos „Lietuviai“ koncertinis atlikimas šįmet bus ypatingas tuo, kad pirmą kartą LNOBT simfoniniam orkestrui diriguos Ukrainos nacionalinės operos vyriausiasis dirigentas Mykola Diadiura. Dainuos operos solistai Mickaelis Spadaccini, Sandra Janušaitė, Vytautas Juozapaitis, Liudas Norvaišas, Arūnas Malikėnas ir LNOBT choras.

Žymaus italų kompozitoriaus A. Ponchielli opera „Lietuviai“ buvo sukurta pagal Adomo Mickevičiaus poemą „Konradas Valenrodas“. Jos premjera 1874 m. įvyko Milano „La Scala“ teatre. Kūrinys, pasakojantis apie lietuvių didvyriškumą kovose su kryžiuočiais, sulaukė nepaprasto pasisekimo ir tapo pačių italų laisvės kovų simboliu.

„LNOBT Open“ kviečia į gyvas diskusijas

Šįmet festivalis „LNOBT Open“ pirmą kartą pakvies vilniečius į susitikimus ir pokalbius. Birželio 30 d. (ketvirtadienį) 19 val. džiazo bare „Paviljonas“ (Pylimo g. 21 B) vyks diskusija „Viskas, ką norėjote sužinoti apie operą ir baletą, bet bijojote paklausti“. LNOBT atstovai pasiruošę atsakyti į visus publikos pateiktus klausimus.

Liepos 5 d. (antradienį) 18 val. LNOBT Raudonojoje fojė vyks knygos apie šio teatro rūmų architektūrą „It sustingusi muzika“ pristatymas. Dalyvaus knygos sudarytoja dr. Lada Markejevaitė, architektūros istorikas dr. Vaidas Petrulis ir architektas Audrys Karalius. Pokalbį moderuos leidyklos „ART-seria“ direktorė Saulė Mažeikaitė.

LNOBT inf.

Iš mūsų vaidybų

Laiškai apie teatrą (VI)

Rimgailė Renevytė,

Ieva Tumanovičiūtė

Ieva. 2022 m. gegužės 16 d., 16.17

Tavo taikliai aprašytą tarpinę būseną, lydimą abejingumo ir vienatvės, kai sunku įsijausti į kūrinį, teatre pagaliau man nutraukė gegužės 15 d. Jaunimo teatre žiūrėtas Eglės Švedkauskaitės režisuotas premjerinis spektaklis „Jauno žmogaus memuarai“ pagal Ričardo Gavelio laiškų romaną. Seniai taip mėgavausi kūriniu: traukė ir temos, ir forma. Stilingas, subtilus, estetiškai vientisas ir neperkrautas spektaklis, elegantiškai, per detales brėžiantis prasminius akcentus ir plėtojantis pagrindinio personažo tragiško gyvenimo istoriją, keliantis tapatybės formavimosi ir moralinius klausimus. Iš lėto jį išjausti leido subtilus ritmas: nuo monologų į teatrališkas scenas peraugantis spektaklis, gaubiamas melancholijos, vienatvės „džiazo bare“ nuotaikos, kurią sustiprina gyvai atliekama muzika. Čia galima pailsėti nuo medijų triukšmo, spalvų ir garsų pertekliaus.

Be to, teatre jau seniai taip nuoširdžiai nesijuokiau kaip per pagrindinio herojaus Leono (Vainius Sodeika) ir Sesers prostitutės (Viktorija Kuodytė) susitikimą bei *à la* Kašpirovskio gydymo seansą, kuriame Aleksas Kazanavičius demonstruoja šiurpinančią įtaigą. Pirmą kartą taip ryškiai pajutau, ką reiškia stanislavskiškas „tikiu“. Kazanavičiui iš salės užlipus į sceną, akimirką suabejojau, ar nebus čia koks pernelyg teatru įtikėjęs pamišėlis žiūrovas.

Imu manyti, kad Lietuvoje po 8-ojo dešimtmečio pagaliau vėl ryškėja stiprių moterų režisierių karta.

Rimgailė. 2022 m. gegužės 25 d., 21.05

Taip, gaveliška tamsa įtraukė ir mane. Turbūt tas ant galvos krintantis Sporto rūmų fasadas arba per ankšti, bet tuo pačiu metu ir per dideli drabužiai. Tas bendras bendruomenės stygiaus jausmas ir ta nieko bendro neturinčiųjų bendrija. Išties, trys valandos tamsos, kurioje kažkas mėgina prisidegti cigaretę ir tolumoje vis blykčioja tuo žiebtuvėliu. Geras jausmas, kai esi ten, kur ir turi būti.

Tiesa, po ilgos pertraukos vėl pamačiau „Nuostabius dalykus“ ir darsyk pagalvojau, kad tai ne spektaklis, o kažkas kita. Taip, žaidžiama pagal teatro taisykles, jomis žaidžia ne tik aktorius, bet ir žiūrovai, bet tai ne teatras. Sakydama „ne teatras“ nenoriu pasakyti nieko blogo, priešingai, manau, jog tai stiprioji šio kūrinio pusė. Bet nerandu tikslaus įvardijimo, kas tai. Žaidimas? Na, iš dalies taip, bet kartais jis primena rusišką ruletę. Martynas Nedzinskas visiškai kontroliuoja situaciją ir į šį monospektaklį įsitraukiančius žiūrovus, tačiau kartais pasiekiamos tikrai ribinės būsenos. Aktorius moka jose save sukontroliuoti, o kaip žiūrovas? Jis visada Martyno rankose, ir tai milžiniška atsakomybė – žingsnis pro šalį ir iškris. O iškritęs juk gali ir subyrėti. Suprantu, kodėl patys „Nuostabūs dalykai“ jam, kaip aktoriui, ir veikiausiai kaip žmogui, – labai svarbus kūrinys. Ir man tai svarbu, kai matau, kiek svarbu jam. Juk tai visiškai grynas aktorinis darbas, apnuoginantis ne tik profesiją, bet ir žmogiškumą.

Būna spektaklių, kai jiems pasibaigus nenori išeiti iš salės, o būna ir tokių, po kurių norisi bėgti. Turiu galvoje – bėgti ne dėl to, kad jautiesi iš savo gyvenimo ištrynęs keletą valandų ir skubi jas susigrąžinti. Kalbu apie bėgimą nuo duriančių, skaudinančių dalykų. Šis kartas man buvo apie bėgimą. Apie tą jausmą, kai nori dingti nuo žemės paviršiaus, nes viskas taip intensyvu ir taip stipru, ir taip tiesiai į tave. Nėra kur pabėgti nuo jo, aš suprantu, bet juk taip norisi. Na, bent šį kartą.

Galvoju – ką atstoja vienas geras spektaklis? Dešimt blogų? Nors jau nebežinau, ką galiu vadinti blogu spektakliu. Jeigu kažką sujudina manyje, net ir neigiamo, tai jis jau nebėra blogas.

Ieva. 2022 m. birželio 6 d., 13.33

Iki šiol man įdomiau analizuoti nei vertinti kūrinius. Bet spektaklių, apie kuriuos norėtųsi mąstyti už teatro durų, pasitaiko vis rečiau. Didžioji dalis pasimiršta jau tą patį vakarą, o dažniausiai prisiminimuose išlieka viena kita detalė – neretai itin subjektyvi ir ne visada reikšminga.

Lietuvos rusų dramos teatro spektaklyje „Medėja svetimšalė“ lagaminai į atmintį įsirėžia ne veltui – jie pagrindinės veikėjos atributas, parodantis bulgarų režisierės Dianos Dobrevos siekį susitelkti į Medėjos atstūmimą ir išvarymą, pabaigoje virstantis jos vaikų karstais. Nors spektaklyje pasitelkiamos įvairių autorių Medėjos mito interpretacijos, o kūrėjai tapatinasi su pagrindine veikėja ir paverčia ja šiuolaikine heroje, vis dėlto ryškių spalvų ir emocijų spektakliui trūksta niuansų, o vyraujantis eklektiškumas, per grubiai jungdamas praeitį ir dabartį bei įvairias estetikas, paverčia kūrinį anachronizmų mišiniu. Užtat spektaklyje aiškiai išdėstyta Medėjos istorija, joje ryškiausias atstumto ir išduoto individo įniršis, garsiai skambantis viena nata, kuriai subtilumo suteikti mėgina Viačeslavo Lukjanovo dainius Valkata, kartu su dar keletu spektaklio elementų, regis, sunkiai derantis prie bendros estetinės visumos.

Viktorija Kuodytė ir Vainius Sodeika spektaklyje „Jauno žmogaus memuarai“ D. Matvejevo nuotr.

Estetikos atžvilgiu vientisi ir konceptualūs „RPM: baletų triptiko“ kūriniai parodo, kad šiuolaikinis baletas ne prasčiau už kitas meno rūšis atskleidžia dabartinio žmogaus būseną: jo kovą su greitu tempu, įspūdžių pertekliumi, nuslopintus jausmus, kuriems nėra laiko. Kartais pasimetus tarp daugelio projektų ir eskizų Lietuvos nacionaliniame operos ir baleto teatre galima pasimėgauti išsiilgtu profesionalumu – visų pirma tobulai pasirengusių, klasikinį ir šiuolaikinį šokį įvaldžiusių šokėjų atlikimu, kuris pats savaime teikia estetinį pasigėrėjimą. O šį kartą – vėl pasidžiaugti Martyno Rimeikio choreografija vienaveiksmiame balete „Dienos, minutės“ (2019), kurios niuansai ir savitumas išryškėja palyginus su anksčiau sukurtais baletais: Iváno Pérezo „Flesh“ (2011) ir Wayne'o McGregoro „Infra“ (2008).

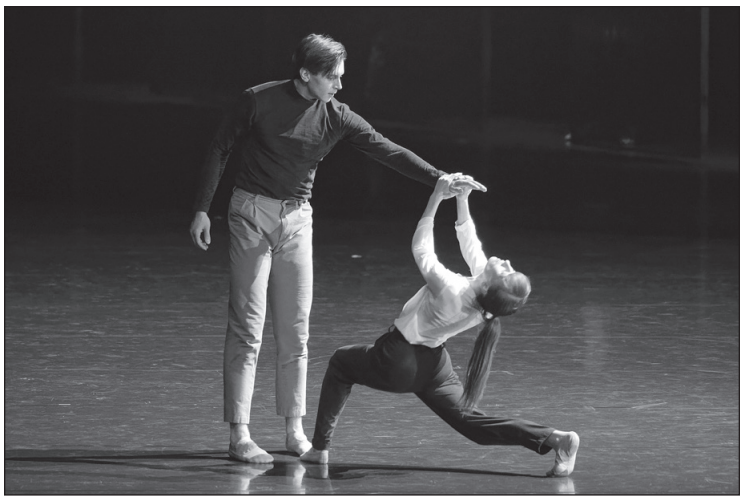

Jeronimas Krivickas ir Julija Stankevičiūtė balete „Dienos, minutės“ M. Aleksos nuotr.

Rimgailė. 2022 m. birželio 7 d., 02.17

Galvoju, kiek pati esu tarp analizės ir vertinimo rašydama apie teatrą. Galbūt tai priklauso nuo kūrinio, o gal kiekviena analizė reikalauja vertinimo? Na, juk kažkaip norisi „viską sutvarkyti“ ir sudėti į lentynas. Jau vien dėl to, kad žiūrėdamas spektaklį žinai ir jauti jo kontekstą. Štai, sėdžiu OKT studijoje, kur šįvakar rodoma Jokūbo Brazio režisuota „Žuvėdra“, ir nejučia į galvą ateina tūkstantis citatų – kiek jų iš manęs, kiek jų Antono Čechovo, o kiek padėta pačiame spektaklyje? Galbūt šis pavyzdys netinkamas norint iliustruoti galimybę analizuoti be vertinimo. Juk tai „Žuvėdra“, ir būtent ja OKT prisistato iš akademijos į teatrą dar tik ateinantys aktoriai. Juk vien Treplevo spektaklis, visada esantis naujų formų išraiška, visada yra ir spektaklio kūrėjų manifestas – į kokį teatrą jie ateina, kokį teatrą atsineša, ko klausosi, ką skaito, ką cituoja? „Žuvėdra“ visada yra apie tą patį, apie ką yra ir „Žuvėdroje“ vykstantis Treplevo spektaklis. Tačiau netgi savo forma Treplevo spektaklis atitinka Brazio kuriamą „Žuvėdrą“. Pavadinčiau tai spektakliu, sukurtu iš įkvėpimo, o ne iš mąstymo. Tai vienu atodūsiu iškvėpta „Žuvėdra“. Na štai, dabar jau ir vertinu... Bet nenoriu pasakyti, kad tai neigiamas ar teigiamas dalykas, tai tiesiog šio spektaklio režisūrinė specifika. Tad Brazys pasikliauja Treplevo intuicija, nes Trigorino racionalumas jo nejaudina. Ir aš tai visiškai suprantu – juk tai jų manifestas, jų žodžiais perrašytas Čechovas. Jis ir turi būti iš įkvėpimo. Nes po dešimties ar dvidešimties metų Treplevas nebebus toks žaviai naivus ir jo spektaklis bus visiškai kitoks. Tačiau jau dabar aišku, kad šis tekstas yra apie juos. Kad jau ir jiems klausyti Treplevo pokalbio su savimi: „Aš tiek daug kalbėjau apie naujas formas, o dabar jaučiu, kad pats po truputį smunku į rutiną. (*Skaito*) „Afiša ant tvoros skelbė... Blyškus veidas, įrėmintas juodų plaukų...“ Skelbė, įrėmintas... *Tai netalentinga.*“ yra gana skaudu. Nes jeigu dar ne sava, tai tikrai bent jau pažįstama.

Domantas Starkauskas spektaklyje „Žuvėdra“ P. Žižliausko nuotr.

Gyvuosius šaukianti audra

Alessandro Serra spektaklis festivalyje „TheATRIUM“

Ingrida Ragelskienė

Kas kartą būnant Klaipėdoje malonu suvokti, kad šiame Lietuvos mieste niekada nepavyks pasprukti nuo visa persmelkiančio marinistinio motyvo. Simboliška, kad Klaipėdos dramos teatro inicijuoto festivalio „TheATRIUM“ tarptautinė programa gegužės 31 d. prasidėjo spektakliu „Audra“ pagal Williamą Shakespeare'ą.

Alessandro Serra šiandien laikomas vienu pagrindinių šiuolaikinio Italijos teatro režisierių. Dėl to ypač apmaudu buvo galiausiai suvokti, kokį nuostabų šio režisieriaus „Makbetą“, kurį pats Serra dedikavo savo tėvui, būsiu pražiopsojusi pernykščiame klaipėdiečių festivalyje. Ir išties nuostabu, kad lietuviai gavo galimybę naujausią „Compagnia Teatropersona“ spektaklį „Audra“ pamatyti anksčiau už Avinjono ir Gdansko teatro festivalių žiūrovus.

1611 m. datuojama tragikomedija „Audra“ kartais traktuojama kaip radikalus meninis dramaturgo gestas arba finalinis atsisveikinimo su teatru ir kūryba akordas. Dar ir todėl stebėtinas jauno režisieriaus pasinėrimas į Shakespeare'o kūrybą, drąsa kupiūruojant teatro mene, ko gero, sakraliausius tekstus ir maksimalus išnaudojimas laiko, vietos ir veiksmo vienovės, iš visų Shakespeare'o kūrinių būdingos vienintelei „Audrai“. Gal neatsitiktinai per aptarimą po spektaklio režisierius sakė: „Teksto nėra, yra tik lapeliai, kuriuose kažkas užrašyta.“ Ir dar: „Mes siekiame aktyvuoti žiūrovo vaizduotę, aktyvuoti vaiko, kuris nebėra įsikibęs į suaugusio žmogaus ranką, jauseną.“ Pagaliau šiais metais išgyventa visiško teatrinio malonumo satisfakcija, pasineriant į tik šimtą minučių trunkančią Serra „Audrą“.

Čia beveik nieko nėra, bet kartu yra viskas, ko reikia tam, kad galėtų gimti ir mūsų akyse numirtų ištisas pasaulis. Jau dvidešimt metų Serra – ne tik savo spektaklių režisierius, bet dar ir scenografas, kostiumų ir šviesų dailininkas. Jo „Audra“ prasideda sakraliu susitelkimu į juodą scenos dėžutę, šviesos stebuklas joje suformuoja tirštą rūką, miglą, apglėbusią trapią oro dvasios Arielio figūrėlę, dailininko valia ant šios grakščios šviesos karės pradeda kristi virpanti, įsiaudrinusi audeklo membrana ir prasideda dviejų materijų šokis, kova ar tiesiog meilės istorija. Taip stebuklingoji Prospero tarnaitė nuo pirmų akimirkų įvilioja žiūrovus į tą paslaptingą vietą, kur gali nutikti bet kas, – nes tai teatras, nes tai Serra išpažįstamas, kuriamas teatras, neįsivaizduojamas be burtų, ironijos ir teatro meno savivalės. Šis režisierius geba kurti pasaulius, nes visų pirma yra dailininkas, mokantis priversti virpėti tuščią erdvę, ją atgaivinti, paversti gyva prieš įdėmiai stebinčias žiūrovų akis. Jo kuriamas pasaulis sujungia fantaziją ir kūniškumą, pačius juslingiausius, kūniškus simbolius su filosofine abstrakcija bei intelektualiu žaismingumu.

Pakilęs į viršų, audeklas atskleidžia pagrindinį šios „Audros“ scenovaizdžio elementą – platformą, kuri prosperiška sala stūksodama ant scenos tampa pagrindine vaidybine aikštele, nes tik joje atsidūręs žmogus gali tapti spektaklio personažu. Scenos gilumoje tiksliai judančios uždangos širmos virsta angomis į užkulisius, iš jų į sceną nesiliauja plūsti kūrybinės fantazijos energija, kurią su savimi atsineša „Compagnia Teatropersona“ aktoriai. Ši platforma-sala spektaklio kūrėjams būtina kaip globalios teatro metaforos įsikūnijimas. Italų aktoriai, azartiškai išgyvenę šekspyriškas aistras ir audras, iš tiesų atskleidė dar daugiau – mūsų, žmonių, prigimtinį artumą sapno ir grynos svajonės materijai. Po spektaklio ore liko kyboti klausimas – gal mes išties esame aukso viduryje tarp purvinos vargšo pabaisos Kalibano būties ir dangiškai šviesios Arielio magijos, tiesiog gyvenantys, rankiojantys savo žmogiškos laimės šukes kasdienybės tamsoje, trokštantys valdžios, mylintys iki proto aptemimo ir nušvitimo bei visada pasiruošę sunaikinti artimą savo, jei ne ginklu, tai klasta ir apgaule?

Scena iš spektaklio „Audra“ A. Serra nuotr.

Atsisveikinantis su teatro pasauliu Shakespeare'as „Audroje“ kelia esminius klausimus apie valdžios galią, jos naikinantį ir kuriantį, pasaulį harmonizuojantį pradą. Režisierius susikoncentruoja į Prospero personažą, suteikdamas jam galią smurto jėgą pakeisti žinių, išminties persvara. Scenoje iš esmės stebime aistringą mokslininką, knygių, pasineriantį į eksperimento magiją ir žavesį, tik tuokart eksperimentuojama siekiant pažadinti savo priešininkų sąžinę, tam pasitelkiant mirties baimę, išbandymą laisve ir netgi beprotybe. Pabaigoje Prosperui lemta susitaikyti ir atleisti savo priešams, išmokus šios dieviškos galios iš dviejų labiausiai kentėjusių nuo jo valdžios visagalybės – Arielio ir Kalibano, o juk prieš akis dar ir jo svarbiausia gyvenimo kelionė į nebūtį.

Šekspyrologai teigia, kad „Audroje“ įvykstantį pagrindinio herojaus virsmą galima traktuoti ne kaip nuoširdžios pasaulėžiūros išprovokuotą atleidimo priešams aktą, o greičiau kaip saviapgaulę. Akivaizdu – visiško pralaimėjimo fone Shakespeare'o Prosperas tiesiog prisiverčia pasiduoti, įsitikinęs išminties ir magijos bejėgyste kovojant su blogiu. Jam belieka nuolankiai pasitraukti, galiausiai pripažinus žmogaus, sau priskyrusio dievišką jėgą ir dieviškas teises, bejėgiškumą ir pralaimėjimą. Serra spektaklyje Prosperas išeina meilės palytėtas – pasigirsta begarsė, neįvardijama ir neapčiuopiama, labiau primenanti palaiminimą visai žmonijai, toji pavergtos, išlaisvintos ir visa širdimi prie savo pavergėjo prisirišusios oro dvasios Arielio rauda.

Nepastovaus gyvenimo ir minčių judesys

Pokalbis su šokėja Marija Ivaškevičiūte

Ignas Zalieckas

Marija Ivaškevičiūtė, M.K. Čiurlionio menų mokykloje baigusi šiuolaikinio šokio specialybę, pradėjo dirbti Šeiko šokio teatre Klaipėdoje. Bendradarbiavo su tokiais choreografais kaip Agnija Šeiko, Ugnė Dievaitė, Inga Kuznecova, Palle Granhøjus, Daphnis Kokkinos, Vilma Pitrinaitė, Dalija Acin Thelander ir kt. Šoko įvairiuose festivaliuose užsienyje: Vokietijoje, Norvegijoje, Ispanijoje, Maltoje. Už vaidmenį šokio spektaklyje „Klajojančios kopos“ (choreografas Daphnis Kokkinos, 2020) apdovanota „Auksiniu scenos kryžiumi“. Taip pat filmavosi architektūros ir šokio projekte „Šokis plius miestas“.

Mokydamasi šokti ir kurdama keitėte miestus. Kokią įtaką jūsų idėjoms ir šokio supratimui daro skirtingos vietos?

Marija Ivaškevičiūtė spektaklyje „Klajojančios kopos“ M. Lukošiaus nuotr.

Sunku atsakyti, nes patys miestai įtakos kaip ir nepadarė, galbūt tik juose praleistas laikas mokantis skirtingos šokio stilistikos. Gimtuosiuose Šiauliuose įgijau gerą fizinį pasiruošimą ir susipažinau su savo kitaip nei įprasta judančiu kūnu. Vilniuje gilinau žinias apie šokį iš techninės pusės, mokydamasi modernaus šokio bei kitų technikų, o Klaipėdoje pradėjau artėti prie šokimo. Atsirado erdvės tyrinėjimams ir žaidimui su savo judėjimu, kuriam prieš tai, regis, nerasdavau vietos ir kurio taip pavydėdavau stebėdama laisvai improvizuojančius gatvės šokėjus.

Aiškiausias mano, kaip šokėjos, brendimas prasidėjo tada, kai baigiau mokyklą ir pradėjau „virškinti“ informaciją, kurios gavau mokydamasi. Tačiau tai priklausė ne nuo miesto, kuriame gyvenau, o nuo staigaus aplinkos pasikeitimo, įvairesnių būdų kurti ir dirbti su savimi atradimo Klaipėdoje: pradėjusi dirbti teatre suvokiau, kad sukaustydama kūną vien taisyklėmis ir „atskirdama“ jį nuo savo galvos neatrasiu norimos judėjimo laisvės ir malonumo. Visam tam reikėjo laiko, kad galėčiau paleisti savo įsitikinimus ir susirinkti save, kaip šokėją, iš naujo.

Aišku, mano „profesionalios“ šokėjos karjera, viliuosi, dar tik prasidėjo, tad tikiu, kad savo mąstymą apie šokį dar teks pakeisti porą dešimčių kartų ir susikurti kitus įsitikinimus, galbūt ir labiau paveiktus vietos, kurioje tuo metu gyvensiu.

Ar ši kaita, judėjimas atsispindi ir jūsų kūryboje – daro įtaką tam, kaip išreiškiate mintis judesiu?

Taip, ištisinis ir nenustygstantis judėjimas ir nuolatos vykstanti jo kaita, kartais aplinkinių apibūdinama kaip „bėgiojimas“, yra didelė mano asmenybės dalis, pasireiškianti judant. Norėjau pridurti, kad scenoje tas mano atlikimo „sproginėjimas“ ir nešvarumas yra labiau jaunystės, neprofesionalumo dalis, bet tuomet save sustabdžiau ir pagalvojau, kad tai nėra neprofesionalumas, tai labiau nepastovaus gyvenimo ir minčių saviraiškos pliūpsnis, kurį sąmoningai ar nesąmoningai išreiškiu judesiu.

Esate apdovanota „Auksiniu scenos kryžiumi“. Ar tokio lygio įvertinimas dar labiau motyvuoja, o galbūt tai – atskaitos taškas?

Nukelta į 7 psl.

Statistikos viražai

Apie Lietuvos baleto repertuarą ir jo įgyvendinimą

Žilvinas Dautartas

Knaisiodamasis archyve radau pageltusį leidinuką „1920–1940 Valstybinis Operos teatras“. Kiek pavartęs, prie vieno svetimkūnio, išsiskiriančio dydžiu, pamačiau priklijuotą iškarpą iš 1937 m. rugsėjo 16 d. laikraščio (pavadinimas nenurodytas). Sudomino antraštė „Valstybės Drama ir Baletas skaičiais 1936–1937 m. sezono metų“. Kadangi 1936 m. Lietuvos baletas jau buvo atšventęs savo dešimtmetį, buvo įdomu sužinoti, kaip jis pasikeitė remiantis skaičiais, pateikta statistika. Sakoma, kad statistika rodo tai, ką visi žinome, ir slepia tai, ką norime pamatyti. Bet pabandykime.

Taigi, pirmajame Lietuvos baleto spektaklyje, Léo Delibes'o „Kopelijoje“, dalyvavo 17 atlikėjų (įskaitant baletmeisterį Pavelą Petrovą), o po dešimties metų baleto trupė atrodė taip: „Baleto sąstate yra 22 etatiniai baleto artistai, 5 kandidatai, 11 artistų statistų, iš viso dirbo 38 asmenys.“ Palyginus su dabartine baleto trupe, prieš metus atšventusia devyniasdešimt penktąjį gimtadienį ir turinčia dvigubai daugiau atlikėjų (64 profesionaliai parengtus klasikinio baleto artistus), belieka tik stebėtis, kaip tokia nedidelė trupė per sezoną parodė 39 spektaklius, įskaitant ir baleto studijos spektaklį. Dabartinė trupė, preliminariais skaičiavimais, per jubiliejinį sezoną parodė 52 spektaklius.

Prieškarinės trupės repertuare vyravo klasika: Piotro Čaikovskio „Gulbių ežeras“ ir „Miegančioji gražuolė“, Ludwigo Minkaus „Don Kichotas“, Aleksandro Glazunovo „Raimonda“, Delibes'o „Kopelija“, Riccardo Drigo „Arlekinada“ ir „Užburtoji fleita“, Cesare Pugni „Žirgelis kuprelis“ – iš viso aštuoni klasikinio šokio šedevrai. Be abejo, repertuare buvo ir to meto avangardiniai choreografijos ieškojimai – Carlo Marios von Weberio „Kvietimas šokiui“, Georges'o Auric „Jūrininkai“, Tomo Prestono „Baltosios rožės“ ir „Nykštukas grenadierius“. Populiariausias baleto spektaklis tą sezoną buvo „Don Kichotas“, rodytas 11 kartų, po jo ėjo triptikas „Užburtoji fleita“, „Vienos džiaugsmas“ pagal Johanno Strausso muziką ir „Kvietimas šokiui“ (6 spektakliai), „Gulbių ežeras“, „Kopelija“, „Miegančioji gražuolė“ ir diptikas „Jūrininkai“ ir Nikolajaus Rimskio-Korsakovo „Šecherezada“ (po 4 spektaklius). Bene mažiausiai rodyta „Raimonda“ ir „Žirgelis kuprelis“ (po 2 spektaklius) bei diptikas „Arlekinada“ ir „Nykštukas grenadierius“ (vienas spektaklis). Beje, remiantis pateikta statistika galima nustatyti ir geriausiai lankomus spektaklius. Šioje informacijoje pateikiamas ne tik žiūrovų skaičius, bet ir pajamos, gautos pardavus bilietus – 17 574 žiūrovai teatro kišenę papildė 36 676 litais.

O dabar bandykime pažaisti su ne tokia tolima praeitimi. Taigi per 2020 / 2021 m. sezoną 64 profesionaliai parengti klasikinio šokio atlikėjai žiūrovams parodė 52 baleto spektaklius. Toje gausoje choreografijos klasika nesiekia ir 50 procentų. Visa kita užima arba neoklasika, arba modernusis šokis. Ne kartą esu rašęs, kad mūsų dabartinio baleto artistai yra universalūs atlikėjai, puikiai ne tik įvaldę modernųjį šokį ir jo atlikimo techniką, bet ir gebantys išsaugoti sceninio judesio estetiką. O tai, esant dabartinei tendencijai viską vulgarizuoti, tikrai sunku ir ne visada dėkinga.

Iš klasikinių baletų daugiausiai kartų rodytas „Spragtukas“. Rodomas tik gruodžio ir sausio mėnesį (per mokinių atostogas dėl spektaklio tematikos), parodytas dešimt kartų, „Žizel“ – šešis, „Don Kichotas“ – penkis kartus. Tarp neoklasikos ir moderniojo šokio ryškesnio lyderio nematyti. Klasikinio baleto pavelde dominuoja ribotas skaičius baletmeisterių (Marius Petipa, Levas Ivanovas, Jules'is Perrot), o čia – stebėtina choreografų įvairovė. Besidomintys XXI a. choreografija turi iš ko rinktis. Kam prie širdies grandioziniai pastatymai, gali rinktis Anželikos Cholinos „Barborą Radvilaitę“ arba „Jūrą“ pagal Mikalojaus Konstantino Čiurlionio muziką, nepriekaištingai atliktą M.K. Čiurlionio menų mokyklos mokinių. Ieškantiems atsakymų į opius nūdienos egzistencijos klausimus siūlau pasigėrėti Martyno Rimeikio darbais. Dar yra ir ilgamečio Lietuvos baleto vadovo Krzysztofo Pastoro „Romeo ir Džuljeta“. Rinktis tikrai yra iš ko.

Manau, kad šiuolaikinės baleto trupės profesionalumas leidžia įgyvendinti ir sudėtingiausius kviestinių bei vietinių choreografų sumanymus. Tik ar ilgam? Daug abejonių ir nerimo kelia ne tiek repertuaro sudarymas (kiek vietos jame turi užimti klasika, kiek šiuolaikinė choreografija – atvira diskusijų tema), kiek jo įgyvendinimas. Ar repertuaro planavimas vadinamąja kasetine forma, kai vienas kūrinys rodomas kelis vakarus iš eilės, skatina kūrybinį augimą ir brandumą? Ar kūryba netampa gamyba, kai svarbiausia yra patenkinti paklausą? Atrodo, jau „gaminame“ ne tik atlikėjus, bet ir kūrinius. Ar gali atlikėjas ar atlikėja kelis vakarus iš eilės šokti „Spragtuke“ ar dainuoti „Traviatoje“? Pagrindiniai atlikėjai, ko gero, keičiasi, o kordebaletas ar choras, ką jau kalbėti apie orkestrą? Žinia, rodant kelis vakarus iš eilės nereikia išmontuoti dekoracijų, vežti jas į sandėlius ir atvežti kitas, kad galėtum paruošti kitam spektakliui. Visa tai kainuoja. Tad ir čia labai daug lemia elementarus merkantilizmas. Net keista: atšventėm Valstybės teatro šimtmetį, o nesuprantam ar nebenorim suprasti, kad numojant ranka į Meną jo vietą labai greitai užims surogatinė produkcija, kurios gamyba klesti. O gaila.

P.S. Ir dar viena citata iš iškarpos: „Dramos gastrolių provincijoje išleista kelpinigiams, dienpinigiams ir salių nuomai ir reklamai 888,06 Lt, o pajamų gauta 8274,50 Lt. Vadinasi, prie gastrolių pridėta 612,56 Lt.“ Taigi, jau prieš 84 metus žmonės žinojo, kad norint sukurti tvarią visuomenę reikia investuoti į jos švietimą. Gal todėl ir buvo vos ne kiekviename bažnytkaimyje statomos naujos mokyklos, kuriose per dešimtmetį subrendo karta, sugebėjusi priešintis bet kokios spalvos okupacijai.

Julija Stankevičiūtė balete „Spragtukas“

Greta Gylytė balete „Žizel“

M. Aleksos nuotrraukos

Jeronimas Krivickas ir Mantas Daraškevičius balete „Procesas“

Atkelta iš 6 psl.

Jokios motyvacijos tai nepaskatino, bet jos skatinti ir nereikėjo – man įdomu tai, ką darau, ir džiaugiuosi turėdama galimybę užsiimti tuo, kas man patinka. Iš pradžių net kilo noras slėptis, ėmiau galvoti apie kitus, kuriems šis apdovanojimas yra svarbus jų darbo įvertinimas, ir jaučiausi kalta, kad gavau jį tokiu metu. Dabar šie jausmai praeityje. Gal tik kiek juokinga, kai žmonės, sužinoję, kad esu gavusi šį apdovanojimą, ima maloniau su manimi elgtis ir „rimčiau“ į mane žiūrėti, kartais net nematę to, ką darau. Atrodo, kad apdovanojimas kitiems svarbesnis nei man, tai labiau atskaitos taškas jiems.

Kaip apibrėžtumėte savo dabartinį kūrybos etapą?

Marija Ivaškevičiūtė spektaklyje „Boléro-Extended“

Tarptautinio Klaipėdos violončelės festivalio ir konkurso nuotr.

Dabartinis etapas kupinas kūrybos, tik daugiausia mano galvoje... Šiais metais vienkartinius darbus fabrikuose, sandėliuose, parduotuvėse, kepyklose, restorane derinau su šokėjos profesija. Naktimis prie konvejerio padainuodavau, padarydavau *plié*, sumąstydavau, kaip vis kitokį kūno raumenį įtraukti, keliant plokštę. Kūrybos buvo ir visada yra daug. Šiuo metu jaučiuosi fiziškai išsekusi, bet prikaupusi itin daug idėjų ir minčių iš šių naujų patirčių ir iš visai kitokio nei man įprastas žmonių rato.

Žvelgiant į per pastaruosius metus kitusias scenos meno išraiškos formas, kas jums artimiau: gyvas pasirodymas scenoje ar šokio filmas?

Nesu mačiusi daug šokio filmų, bet manęs jie taip stipriai neveikia kaip gyvas šokis. Kad ir kaip būtų, visuomet džiaugiuosi matydama šokį, bendradarbiaujantį su kitomis meno formomis, nes scenoje vien „šokis šokis šokis“ manęs irgi nebetraukia.

Ar šiuo metu mąstote apie savo choreografijos kūrimą?

Taip, mąstau, tačiau nenoriu skubėti asmeninės meninės kūrybos kontekste. Šiuo metu šokio srityje jaučiu didelį darbų perteklių, dėl to prisidėti savo kūriniais kol kas neatrodo prasminga.

Dėkoju už pokalbį.

Nesibaigiančios erdvės iliuzija ir kiti paradoksai

Eglės Karpavičiūtės tapybos paroda „Re-painted“ Vilniaus rotušėje

Ugnė Brazytė

„Ateityje visi bus įžymūs 15 minučių“, – kartą sakė Andy Warholas. Panašu, kad ir tapytoja Eglė Karpavičiūtė personalinėje tapybos parodoje „Re-painted“ svarsto šiuolaikinius meno sklaidos mechanizmus, tiria kadaise visų menų motinos – tapybos – vaidmenį nūdienoje bei ironiškai kritikuoja meno žiūrovo transformaciją į lengvabūdį masinės kultūros vartotoją. Įspėju, kad karčios kritikos lankytojui šioje parodoje tverti teks nemažai, bet galbūt tik tokiu būdu Warholo pranašystė neišsipildys...

Ne veltui iškart parodoje į akis krenta net meno pasauliu nesidomintiems puikiai atpažįstami, plačiai reprodukuojami ūsuotojo Salvadoro Dalí, Marinos Abramović, Luvro muziejaus bei mįslingosios Monos Lizos motyvai. Į žiūrovą stebeilijasi ir menininkės pertapytas jau minėto Andy Warholo portretas su kaukole, simbolizuojančia tapybos, kaip „aukštojo meno“, mirtį. Kontroversiškasis praėjusio šimtmečio antrosios pusės popartistas, kūrybos saulėlydyje apkaltintas vartotojiškumu ir pakrikštytas paviršutiniško meno verslininku, Eglės Karpavičiūtės parodos kontekste verčia permąstyti ne tik žiūrovo įpročius, bet ir paties kūrėjo kaip vertybių transliuotojo funkciją. Vilčių, kad viskas neliks taip paviršutiniška, teikia šalimais su tuo pačiu kaukolės motyvu dilemą „Tapyti ar netapyti, dėl Dievo meilės“ sprendžiančios tapytojos autoportretas: gal visgi šioje reprodukcijų, masinės kultūros, socialinių tinklų madų formuojamoje visuomenėje menininkas gali įamžinti ilgiau nei 15 minučių trunkančias idėjas?..

Tikėjimo blyksnis greitai užgęsta, kai didžiulėje drobėje „Luvro fragmentas“ pasirodo garsioji *Salle des États*, kur eksponuojama kultinė Leonardo da Vinci „Mona Liza“. Tačiau drobės dėmesio centre šįkart ne portretas, o pati salė, iškalbingai atskleidžianti lankytojų minios elgesį prie renesansinio šedevro: tai tik galvų jūra ir virš jos plaukiantys išmanieji telefonai, visais įmanomais būdais besistengiantys nufotografuoti paveikslą. Liūdniausia, kad įamžinamas ne pats kūrinys, o jo aplankymo faktas, greičiausiai tuoj pat keliausiantis į socialinius tinklus rinkti patiktukų ir pavydžių komentarų. O jei dar nesijaučiate pakankamai sugėdinti, nes savaitgalio kelionėje į Paryžių elgėtės lygiai taip, kaip pavaizdavo Karpavičiūtė, įspėju, kad ironija dar toli gražu nesibaigia: vietoje Monos Lizos puikuojasi nutapyta akiplėšiškai rėkiančio plikio nuotrauka!

Vos spėjus susigaudyti tarp meno šedevro bei pertapytos fotografijos paradokso, tuoj pat atsiskleidžia dar painesnis Karpavičiūtės kūrybos klodas. Jau „Luvro fragmente“ akivaizdus sąmoningas kūrėjos žaidimas su erdvėmis: drobėje pertapoma ekspozicijų vieta kaip naujas autorinis tapybos kūrinys tampa ir šiandieninės parodos dalimi. Kituose kūriniuose, fiksuojančiuose žymiausias šiuolaikinio meno galerijas ir muziejus, tokius kaip Guggenheimo, Victorios Miro, Davido Zwirnerio, Gagosiano ir kt., pertapomi jų erdvių rakursai, fikcinių parodų fragmentai. Tokiu būdu ant baltų Vilniaus rotušės sienų kabančios drobės kartais leidžia peržengti net ne vieną, o kelias dimensijas. Susidaro niekada nesibaigiančios, įtraukiančios erdvės iliuzija, atkreipianti dėmesį į tapybos teikiamas galimybes keliauti po beribę, bet iš esmės vienos dimensijos drobę. Tokie iliuzionistiniai tapybos gestai ne tik kvestionuoja kūrinio pateikimo įprastose „balto kubo“ galerijose sprendimą, bet ir itin dera prie iškilmingo, taip pat balto Vilniaus rotušės interjero ir jį pratęsia. Galima sakyti, jog Karpavičiūtė sulaužo ne tik erdvės, bet ir laiko perspektyvą: vienu metu lankytojas lankosi ir Didžiojoje gatvėje Vilniuje, ir kitose šiuolaikinio meno institucijose, nes šios erdvės tampa nebeatskiriamos.

Tačiau jei beklaidžiodami tarp iliuzinių erdvių jau pamiršote ironišką tapytojos požiūrį į

Ekspozicijos fragmentas

V. Nomado nuotr.

vartotojišką šiuolaikinį kultūros lauką, nesijaudinkite: prieš paliekant parodą į jus dar kartą karčiai žvilgtels portretas. Ypatingas jis tuo, kad kartoja žymiojo Marinos Abramović performanso „The Artist is Present“ („Dalyvauja menininkė“) motyvus ir estetiką: tyliai prieš jus sėdi baltai apsirengusi moteris į tamsią kasą supintais plaukais ir žvelgia tiesiai jums į akis. Skirtumas tas, kad menininkės vietą užėmė influencerių profesijos pradininkė, socialinių tinklų ir paviršutiniško pramogų pasaulio ikona – Kim Kardashian. Taigi, kaip ir byloja kūrinio pavadinimas, čia dalyvauja nebe menininkė, o Įtaka. Kokius jausmus patirtumėte dalyvaudami tokiame Eglės Karpavičiūtės atnaujintame performanse, paliksiu jūsų vaizduotei, bet man buvo itin malonu, kad iš parodos visgi išlydi susimąsčiusios Marinos Abramović portretas.

Įveikus parodos idėjinius bei iliuzinius labirintus, į galvą šauna gal ir ne poetiškas, bet, man regis, tikslus Karpavičiūtės tapybos palyginimas su sveika mityba: galbūt ne visada skanu ar patraukliai atrodo, bet tikrai žinai, kad sveika, todėl sąmoningai renkiesi vartoti. Tik šįkart kalbu apie kūriniuose žaismingai, bet kandžiai pateiktos kritikos naudą ne žiūrovo kūnui, o šiuolaikinei kultūrai, jos veikėjų įpročiams ir vertybėms apskritai.

Paroda veikia iki birželio 28 d.

Parodos partneris – „The Rooster Gallery“

Sidabriški sapnai

Vlado Oržekausko „Sapnų asmenukės“ Vilniaus rotušėje

Monika Krikštopaitytė

Įtartinai gražūs, teatrališki ir visgi savaip tobuli Vlado Oržekausko kompiuterinės grafikos darbai. Žiūrėjau, svarsčiau, vis neapsisprendžiau, ką išties apie juos manau. Vilniaus rotušėje eksponuojami įvairiu laiku sukurti darbai turi savybių, kurias įprastai laikau trūkumais, bet šįkart jie – puošnumas, literatūriškumas ir mistifikavimas – pakeisti, kitos kilmės, kažkodėl vis tiek traukia. Tai labai keista, nes paprastai labai greit pasirenku, nusprendžiu, įsivertinu. Kartais suklystu, dažnai berašydama geriau / kitaip suprantu. Tiesą pasakius, rašymas yra patikimiausias metodas viską perprasti sau. Ne objektyviai visiems, o sau. Ir čia turbūt vienintelis būdas, kaip galėčiau išspręsti šį rebusą.

Pradėkime nuo puošnumo. Autorius, akivaizdu, rūpinasi kompozicija. Ji subalansuojama iki visiškos harmonijos meistriškai. Tas tobulumas yra įtartinas tuo, kad imi galvoti, ar tik čia ne interjerų puošybai kurta, ką gi, tuomet ką čia gali veikti kritikas, perduokime estafetę interjero dizaineriams. Bet peizažai persmelkti ne tik grožio, bet ir mistiško, nežinia iš kur kylančio nerimo, kažkokio filosofinio žvilgsnio. Filosofiniu vadinu todėl, kad vaizdas labiau mąstomas, nei regimas ar rodomas. Be to, kad beveik visi vaizdai yra palimpsestiški (persidengia sluoksniais lyg persiliejantys kontekstai, visada nenuspėjama tvarka), jie, atrodo, tuoj tuoj atskleis kažkokią paslėptą prasmę ar bent padės suvokti, kad stebime tik šydą. Čia jau atslinko trečioji (dažnai nuodėmė) – mistifikavimas. Dažnai kitų autorių kūryboje mano nemėgstamas mistifikavimas būna labai nuspėjamas ir lėkštas, atplaukiantis tiesiai iš genijaus mito, patriarchalinių fantazijų. Oržekausko kūrinių mistiškumas nei manipuliuoja nesuprasto genijaus patosu, nei demonstruoja kokį nors ypatingumą, dėl kurio (kaip įsivaizduojama) daugelis turi parklupti, atsiduoti ir imti daug interviu. Tai veikiau toks švelnus šnarėjimas, buvimas drauge, lyg debesų stebėjimas ir kalbėjimas apie patirtis, įžvalgas ir regėjimus. Kitaip tariant, nesiekiant įgyti ypatingų galių, o tiesiog pabendrauti. Ir taip taktiškai, ramiai.

Menininkas naudoja „fotografiją ir *Photoshop* redaktorių“, anotacijoje sako, kad kuria „neįsivaizduodamas galutinio rezultato“. Todėl viskas yra greičiau „sapnas, kuriame, atrodytų, nereikšmingos detalės nukreipia įvykius netikėtomis kryptimis“. Darbai spausdinami

Vladas Oržekauskas, „Juodas herbas“, „Baltas herbas“. 2020–2021 m.

V. Nomado nuotr.

sublimacijos technologija ant dirbtinio šilko. Šilkas yra ne tik medžiaga, ant kurios spaudžiama, bet ir dažnas motyvas, sublyksintis tai žuvies žvynu, tai drabužio detalės kloste. Šilkas kuria tą išorinį patrauklumą, it renesanso mergelės apdarai, ir suteikia bendram įspūdžiui teatrališko spindesio.

Žodis „teatras“ išgelbsti nuo literatūriškumo (blogojo atspalvio), įnešdamas sąlygiškumo, tapdamas raktu. Teatre mes žinome, kad sceną turime užbaigti patys. Matyti lazdoje tauriausią žirgą, skarmaluose atpažinti karalių ar vargetą. Oržekauskas mums parodo tik dalį drabužio, patalo, staltiesės ar dar kažko, įpučia jam gyvybės, lyg perduoda patirties jausmą, pūsteli spindesio ir atsitraukia. Gal todėl pajutau simpatiją. Kaip retai menininkas bepasitiki žiūrovu.

Paroda veikia iki birželio 28 d.

Vietoj *in memoriam*

Kolegos Rokas Dovydėnas su Rūta Šipalyte prisimena keramiką ir ryškų akademinės bendruomenės narį Juozą Adomonį

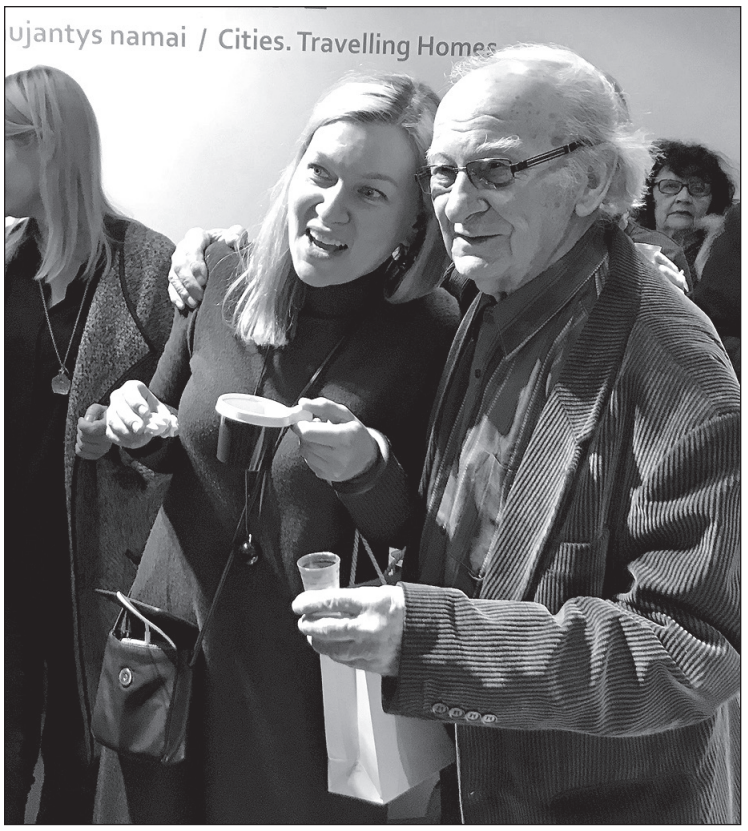

Juozas Adomonis ir Rūta Šipalytė Nuotrauka iš asmeninio archyvo

Praėjus kuriam laikui nuo Juozo Adomonio mirties (1932 03 16–2022 04 29), kalbamės apie jį su Rūta Šipalyte, žinoma keramike. Interviu metu nesiekėme vertinti jo kūrybos, greičiau pakalbėti apie asmeninį santykį su profesoriumi, dėstymą ir dalyvavimą bendrose parodose. Profesorius dažniausiai dėstydavo kompozicijos pagrindus pirmam kursui, yra vadovavęs daugiau kaip 50 diplominių darbų. Juozas Adomonis – vienas ilgiausiai dėsčiusių Vilniaus dailės akademijos profesorių, čia dirbęs nuo 1962 iki 2010 metų, per akademinę karjerą pakeitęs daugybę kėdžių, išbandęs skirtingas pareigas nuo dėstytojo, prorektoriaus, senato nario, katedros vedėjo iki profesoriaus emerito.

Rūta, jums Adomonis dėstė tik įstojus į akademiją, ar galite papasakoti apie tai?

Kai pakvietėte pokalbio, natūraliai mintimis grįžau į praeitį, susiradau savo bibliotekoje knygas, dovanotas profesoriaus. Viena jų – 1994 m. jo parašytas kompozicijos vadovėlis „Nuo taško iki sintezės“, kuriame glaustai ir aiškiai išdėstyti kompozicijos pagrindai. Man atrodo, kad jis savo dėstymo patirtį ir metodiką sudėjo į šį leidinį, vadovaudamasis ta pačia struktūra kaip dėstytame kurse, kai duodavo žingsnelis po žingsnelio nedideles užduotis. Jas atlikus, dažniausiai profesorius pagirdavo studentus, ieškodavo tinkamo patarimo, eskizuose atrasdavo kažką savito, naujo ir pozityvaus. Žinoma, tos užduotys buvo tikras pradžiamokslis, bet man įstojus į VDA jos suteikė bazines meninės raiškos žinias. Dirbdamas su studentais, jis nuoširdžiai rūpinosi, kad visi suprastų ir vėliau galėtų taikyti išmoktas žinias, nepriklausomai nuo to, ką vėliau kurtų: indus, instaliacijas ar maketuotų leidinius. Prisimenu, kad jis kreipė dėmesį ir į subtilius, atrodytų, mažiau svarbius dalykus – kūrinio projekto ir paties kūrinio pateikimą. Manau, kad tikrai daug išmokau tuo metu.

Vėliau jūs susitikote per magistrantūros studijas: ar tas darbas buvo kitoks nei pirmame kurse? Ir kodėl pasirinkote mokytis būtent pas jį?

Man atrodo, kad man gyvenime pasisekė sutikti tik du svarbiausius mokytojus, Adomonis yra vienas jų. Tai supratau dar studijuodama pirmais metais VDA, todėl magistrantūros vadovu pasirinkau būtent šį dėstytoją.

Baigus bakalauro studijas ir įstojus į magistrantūrą, pirmiausia darbo pradžioje prof. Juozas Adomonis paprašė atsinešti ne tik ankstesnių kursinių darbų eskizus, bet ir laisvai kurtus piešinius. Nors, sakytum, dėstytojas jau turėjo galimybę stebėti mano visus ankstesnių studijų projektus VDA, jis vis tiek norėjo dar kartą peržiūrėti, įsigilinti į mano meninius polinkius, ypatumus. Manau, profesoriui iš esmės rūpėjo kiekvienas studentas, jo kūrybinis savitumas. Taigi, kartu iš naujo peržiūrėjome mano piešinius, ieškodami krypties, temos, į kurią galėčiau gilintis dvejus metus. Prof. J. Adomonis nesiekė, kad studentai perimtų jo stilių, spalvas ar estetiką, jo patarimai buvo labiau teoriniai ir techniniai, nei bandantys pakeisti studento savastį, pasaulėžiūrą. Man studijos ir darbas su profesoriumi buvo lengvas ir sklandus, atrodė, kad galėjome susikalbėti iš pusės žodžio. Matyt, panašiai jautėme aplinką, jos estetiką.

Tuo metu, kai studijavau (1992–1998), kito Lietuvos politinė, socialinė situacija, Lietuvai tapus nepriklausomai atsivėrė galimybės plačiau pažinti pasaulinį meninį kontekstą, studentai beveik nebekūrė indų, visi siekė kurti tą laiką atliepiančius kūrinius, dažnai instaliacijas. Manau, tokiu virsmo laikotarpiu nebuvo lengva dėstyti. Daug kas ir pačiam dėstytojui buvo nauja. Atsimenu, jis ėjo į biblioteką, domėjosi, stengėsi suprasti, koks yra tas naujas menas, ir judėjo kartu su studentais nuo keramikos, kaip nepriekaištingai atlikto taikomosios dailės kūrinio, iki meno kontekstualumo.

Mano studijų metais VDA techninė bazė buvo labai kukli. Tai suprasdamas profesorius atnešė man Mykolo Vrubliausko sukurtų glazūrų, vėliau atidavė Liudviko Strolio naudotus įrankius. Juos naudoju iki šiol savo studijoje, jie man labai brangūs. Vis prisimenu, kad mylimam dėstytojui išties rūpėjo studento buitis ir galimybės dirbti. Jis dažnai atkreipdavo mano ir kitų studentų dėmesį, kad VDA vis dėlto turime šiokią tokią techninę bazę ir daugybę laiko kūrybai, nereikia rūpintis uždarbiu. Profesorius užsimindavo, kad vėliau, kai baigsime studijas, teks kūrybinę bazę susikurti patiems ir bandyti iš to pragyventi. Kartais jo akyse šmėkštelėdavo lengvas liūdesys, susimaišęs su patirtimi ir mylinčia atjauta, kai matydavo studentų šėliones ir dar patirties neturinčių jaunų žmonių negebėjimą įvertinti menininko gyvenimo realijų.

Bet jūs sėkmingai baigėte ir jau susitikdavote kolegiškai, bendrose parodose?

Taip, ir ne tik. Pakviestas Juozas Adomonis visada ateidavo ir į mano personalines parodas. Labai tuo džiaugdavausi, visada buvo malonu jį pamatyti, pabendrauti.

Jaunas menininkas savo vardą turi, kaip sakoma, užsidirbti. Atsimenu, kad po studijų, pradėjusi dalyvauti parodose, patekau ir į 1-ąją Lietuvos šiuolaikinės dailės kvadrienalę, vykusią 2005 metais. Šioje parodoje man buvo suteikta galimybė „Arkos“ galerijoje, pagrindinės salės centre, eksponuoti savo kūrinį „Miestas. Besikeičiantis kraštovaizdis“. Man, jaunai menininkei, tai buvo labai netikėta ir džiugu! Po šios parodos mano kūryba buvo labiau pastebėta, pradėjo keistis kūrybinis kelias. Manau, už šį ir kitus pasiekimus galiu būti dėkinga ir savo brangiausiam dėstytojui prof. Juozui Adomoniui.

Juozas Adomonis, „Koridos reliktas“. 2003 m.

Juozas Adomonis, „Ekspromtas IV“. 1990–1991 m. LNDM nuotr.

Profesoriaus autoritetas parodose buvo neginčijamas, visi jį pripažino. Bet negalėčiau pasakyti, kad parodų organizatoriai jam būtų kaip nors pataikavę, pavyzdžiui, eksponuotų profesoriaus darbus visada matomiausioje vietoje, taip pat nesu girdėjusi, kad jis pats būtų to kada nors reikalavęs. Profesorius buvo labai taktiškas ir kultūringas žmogus. Kūrybos prasme labai žaviuosi jo užsispyrimu dirbti, troškimu kurti – jis beveik iki pat paskutinių savo gyvenimo metų eksponavo naujus kūrinius. Prof. Juozo Adomonio kūryba labai subtili ir jautri, dažnai su smagiu humoro jausmu. Kai jau, matyt, tapo sunkiau lipdyti ar žiesti naujus keramikos darbus, kurdavo kompozicijas iš pramoninės keramikos ir stiklo gaminių šukių. Man tie darbai atrodo ypač jautrūs, nors temos darėsi rimtesnės, gal ir liūdnesnės. Norėčiau paminėti tokias kompozicijas kaip „Gražios praeities reliktai“, „Skaudus proveržis“, „Natiurmorto vizija“.

Galiausiai jūs susitikote dėstydami VDA?

Man pradėjus dirbti VDA, tiesa, dėl asmeninių priežasčių tai truko neilgai (2013–2015 m.), profesorius jau buvo emeritas. Jis ateidavo į visas peržiūras, tačiau peržiūros yra toks bendravimo formatas, kai per gana trumpą laiką reikia peržiūrėti gausybę studentų darbų, tad ne visada gilioms ilgoms diskusijoms likdavo jėgų ir laiko. Buvo akivaizdu, kad visada ateidamas į Keramikos katedrą VDA profesorius emeritas stengėsi įsijausti į studentų kūrybinius darbus, patardavo jiems, kaip būtų galima įgyvendinti kūrinį pasiekiant įtaigesnių rezultatų. VDA Keramikos katedra tam tikra prasme buvo prof. Juozo Adomonio kūdikis. Žymiam menininkui ir nuostabiam dėstytojui rūpėjo tiek jaunoji karta, tiek šiandieninės keramikos tendencijos. Jei galima sakyti, kad prof. Liudvikas Strolis yra Lietuvos profesionaliosios meninės keramikos pradininkas, tai prof. Juozas Adomonis – vienas iš svarbiausių jos tęsėjų ir puoselėtojų, išugdęs gabių šiuo metu kuriančių keramikų Lietuvoje, žinomų ir pasauliniame keramikos meno kontekste. Esu dėkinga likimui, kad teko pažinti šį talentingą menininką, puikų dėstytoją, draugišką žmogų.

Ačiū jums.

Parengė Rokas Dovydėnas

Prašmatnus, žavus ir ilgalaikis*

9-ojo dešimtmečio Rytų Vokietijos fotografijos menas

Aleksandra Fominaitė

„Nematau didelio skirtumo nuo mūsų“, – tarstelėjo kartu pakviesta draugė, pradėjus apžiūrinėti parodą Nacionalinėje dailės galerijoje „Neramūs kūnai“. Vis dėlto skirtumus netrukau pastebėti priėjusi Manfredo Paulo nuotraukų ciklą, kur jis fiksuoja gimdančią žmoną. Žinia, Lietuvos vyrams sovietmečiu buvo uždrausta dalyvauti gimdant. Skerdyklos procesus ar mirusiuosius morge taip pat vargu ar kas galėjo fotografuoti.

Apžiūrinėjant parodą, Alvydo Vaitkevičiaus VDU išdėstyto Lietuvos fotografijos istorijos kurso išlavinta mano akis fiksavo ir daugiau skirtumus įrodančių „smulkmenų“. Tai – nėriniuoti apatinių kraštai (girdėjau, kad užsieniečiai Lietuvos turguose kaip suvenyrus perka daugelio menamus klaikius sovietinio stiliaus apatinius), skoningi papuošalai, kokybiški batai, kurių užpavydėjau vienam iš Tinos Baros personažų. Fotosesijoms naudoti daiktai retam lietuvių menininkui tada buvo prieinami: įvairūs akiniai, indai, lėlės ar jų dalys, teatrališki, groteskiškai ryškūs drabužiai, įsigyti iš neformalių gatvės turgelių, per skelbimus ir „pažįstamų pažįstamus“. Gatvėse rastais daiktais Baros bičiulis apsistatė savo nuomotą butą. Ji su draugais (tikriausiai skvotinimo principu) užima butą sename Berlyno daugiabutyje, kur, nepaisydama byrančio lubų tinko, ilgai gyvena ir kuria. Dažną Lietuvos gyventoją sovietmečiu lydėjusio atviro skurdo ir jį lydinčio purvo šiose nuotraukose nerasime, o juostelių ryškinimas, kaip prisipažįsta fotografė, kasdien jaučiant prislėgtumą, laisvės, saviraiškos priemonių stoką, nuolatinę įtampą žinant, kad esi stebimas saugumiečių, liūdesį į Vakarus emigruojant vis daugiau draugų, padėjo pabėgti nuo tikrovės.

Ir pati daiktų kokybė skiriasi: tai itin estetiški drabužiai, avalynė ir buitiniai rakandai, paženklinti laiko, tačiau jo nepažeminti, išsaugoję savo funkcijas ir malonūs akiai. Koks džiaugsmas apimdavo gavus „importinių“ drabužių iš giminių ar draugų, grįžusių iš komandiruotės Vokietijoje. Iki šiol „vokiškos kokybės“ tropas tebeišnaudojamas kai kurių reklamos įmonių: tokią iškabą mačiau dabartinio Panevėžio nuotraukose. Anot Baros, senas medinis stalas bute, kurį ji dalinosi su draugu, virtuvėje atliko savo funkciją ir 2010–2015 metais. Tos pačios (ar vos vėlesnės) sovietmečio atkarpos lietuvių fotografai vaizduoja sostinės kiemus su vandens kolonėlėmis, „balėjomis“, malkų rietuvėmis, bruko šaligatviu, beviltiškai pajuodusiomis tarpuvarčių sienomis. Nors senamiestis Lietuvos sostinėje vis dėlto kas kita nei Vokietijos, pažvelgus į vaikus šiose nuotraukose – išaugtomis suknelėmis, nutįsusiais megztukais, nuavėtais sandalais – gali tik įsivaizduoti, kokios kokybės daiktais tuo metu naudotasi provincijoje (kaime dar egzistavo XX a. pradžios rakandai).

Architektūros objektai, kuriuose fotografuojama, primena matytus sovietmečio Lietuvos nuotraukose: tokie pat apleisti, aptrupėjusiais laiptais, byrančiu tinku, laiko apgraužtais fasadais stūkso nykiose viešosiose erdvėse. Fotografuojama ir dykvietėse tarp išmestų, sulūžusių baldų, kur personažų orumas suteikia sunkiai žodžiais perteikiamo jaukumo. Estetiškas pozas pabrėžia kruopščiai suderintos kompozicijos, o akys padažytos toli gražu ne sovietmečiu lietuvėms įprastais braižybos pieštukais. Kam iš to laikotarpio jaunuolių nėra tekę kopti aprūdijusiomis apleistos smėlio kasyklos konstrukcijomis? Rytų Vokietijos jaunimą tėvynė taip pat „užrakino savyje“ – net važiuojant į buvusį pasienio miestelį reikėjo gauti saugumiečių leidimą. Palyginti, Latvijos Kuršo (Kurzemes) regione tais laikais buvo uždrausta statydintis namus: bijota, kad jie taptų prieglobsčiu į Suomiją per jūrą sumaniusiems pabėgti gyventojams.

Šioje parodoje vokiečiai visai nesidrovi apsinuoginti prieš fotografų objektyvą. Lietuvių meninės fotografijos tradicijoje dauguma aktų išaukštinti iki šedevro statuso: Violetos Bubelytės, Snieguolės Michelkevičiūtės darbuose kūnai vis dėlto labiau „surežisuoti“, ką jau kalbėti apie garsiuosius „Žiedus tarp žiedų“, apdainuojančius tobulai sudėtą jaunos moters kūną. Nors, tarkime, Virgilijus Šonta ir Romualdas Požerskis aktus pradeda fotografuoti dar apie 1979 m. ir, rodos, juos suvokia „viskas arba nieko“ principu: arba ištobulintose, meniškose kompozicijose, arba nuogumas pridengiamas. Akto fotografavimas, ko gero, visose sovietų ideologijos paveiktose šalyse, pasak Požerskio, „reiškė tam tikrą opoziciją ideologijai, nes tai buvo draudžiama“ (*https://www.lrt.lt/naujienos/kultura/12/1085662/vyro-aktas-baltijos-kelyje-laisves-proverzis-kuris-siandien-vargiai-pasikartotu*), vis dėlto autorius laikosi, mano akimis, perfekcionistinio požiūrio: „Norint fotografuoti aktą, reikia turėti idėją, troškimą kurti ir, svarbiausia, talentingą modelį. Kai manęs teiraujasi, ar galėčiau nufotografuoti aktą, atsisakau, nes neturiu idėjos. Jeigu fotografuoji dėl kitų, dėl to, kad kažkas kitas to nori, tuomet sukurti kūrybiško, įdomaus akto neįmanoma. Tada tiesiog fotografuoji kaip komercinį užsakymą, kurio metu nesukuri nieko vertingo.“ (*https://menufakultetas.vdu.lt/mano-pozicija-visa-laika-visur-egzistuoja*) Taip mąstant, jaukiam buitiniam ar pašėlusiam vakarėlių nuogumui, kuris Gundulos Schulze Endowy ar Barbaros Metselaar Berthold darbuose atrodo kasdieniškas, arba pankų apsinuoginimui kaip maišto išraiškai nebelieka vietos.

Parodos „Neramūs kūnai“ fragmentas

G. Grigėnaitės nuotr.

Vos 21 metų sulaukusiai Tinai Barai nuogi nevaržomai pozuoja ir ką tik sutikti vaikinai, ir pažįstamos porelės, ir draugų draugai. Čia merginų blauzdos neskustos, pažastys apžėlusios, antakiai nesuformuoti – tai vaizdui suteikia „savumo“, nuoširdumo, žvilgsnis atsigauna nuo šių laikų Lietuvos viešojoje aplinkoje ir medijose kasdien matomų „lėliškų“, nugludintų kūnų, „nufotošopintų“ veidų, maksimaliai užriestų blakstienų. Žiūrėdama į šiuos gražius, laisvai besijaučiančius jaunuolius prisiminiau, kaip gariūnmečio Kaune buvau gąsdinama, jog viskas „neformalų“ išvaizdoje byloja apie jų „nenormalumą“. O čia matyti grynos, tikros emocijos, kokios jos bebūtų: skausmas, susirūpinimas, vidinė įtampa, baimė, nerimas... Nors šie personažai ir pozuoja, jie nevaidina „dvasingų“, nesistengia atrodyti „gražiai“, ir net neaišku, ar fotografei labiau rūpi įdėmiai žiūrėti į modelį, ar atvirkščiai.

Prie kasos ir parodos salės lankytojus pasitinka įspėjimas, kad kai kuriuose kūriniuose matomi nuogi kūnai kai kuriuos žiūrovus gali trikdyti. Pažvelgus giliau, kyla klausimas, ar negali jaunesnių žiūrovų trikdyti kai kurių modelių iš dantų nepaleidžiamos cigaretės ar pasakojimai apie visur fotografus sekančius, fotoaparatus „dėl visa ko“ atimančius, nuotraukas naikinančius „Stasi“ agentus. Galėtų šokiruoti ir Baros minėtas faktas, kad keli jos nuotraukų modeliai nusižudė. Galėtų trikdyti ir atviri Yorko Der Knoefelio užfiksuoti skerdyklų vaizdai, ir jų darbuotojų žvilgsniai, „pagauti“ darbo aplinkoje. Beje, mano draugė prisiminė, kaip apie 1998 m. susipažino su skerdykloje dirbančiu vaikinu ir jis pasakojo, kad ten neleidžiama dirbti ilgiau nei 4 metus – „kad nenužmogėtum“. Tą patį vakarą jai teko nuo naujojo pažįstamo gintis dujiniu balionėliu – gal jau buvo pradėjęs nužmogėti...

Kontrastas tarp Rytų Vokietijos ir Baltijos šalių buities akivaizdus ir Baros lydimo fotopasakojimo „Ilgas laikas“ kadruose iš Lietuvos ir Latvijos miestų, kur ji apsilankė su draugu, – kitoniškumo, archajiško gaivališkumo, hipių ir kitų įspūdžių paveikta ji net pamiršo naujųjų pažįstamų vardus ir vietovių pavadinimus. Vis dėlto, ypač šiandienos kontekste, vertėtų labiau akcentuoti bendrą Rytų Vokietijos ir Lietuvos fotomenininkų siekį gyventi ir kurti laisvai. Fotografė Gabriele Shtötzer ir jos įkurtos grupės narės netrukus griuvus Berlyno sienai suskubo nuo sunaikinimo gelbėti visų nekenčiamos „Stasi“ archyvus – kad išsaugotų ir laisvės kainos įrodymus. Paskutinė, didžiulė parodos nuotrauka, vaizduojanti sienos griuvimo akimirkas, dar kartą įtikina, kad bet kurios srities menininkams kovoti už laisvę dažnai sekasi kur kas geriau nei politikams.

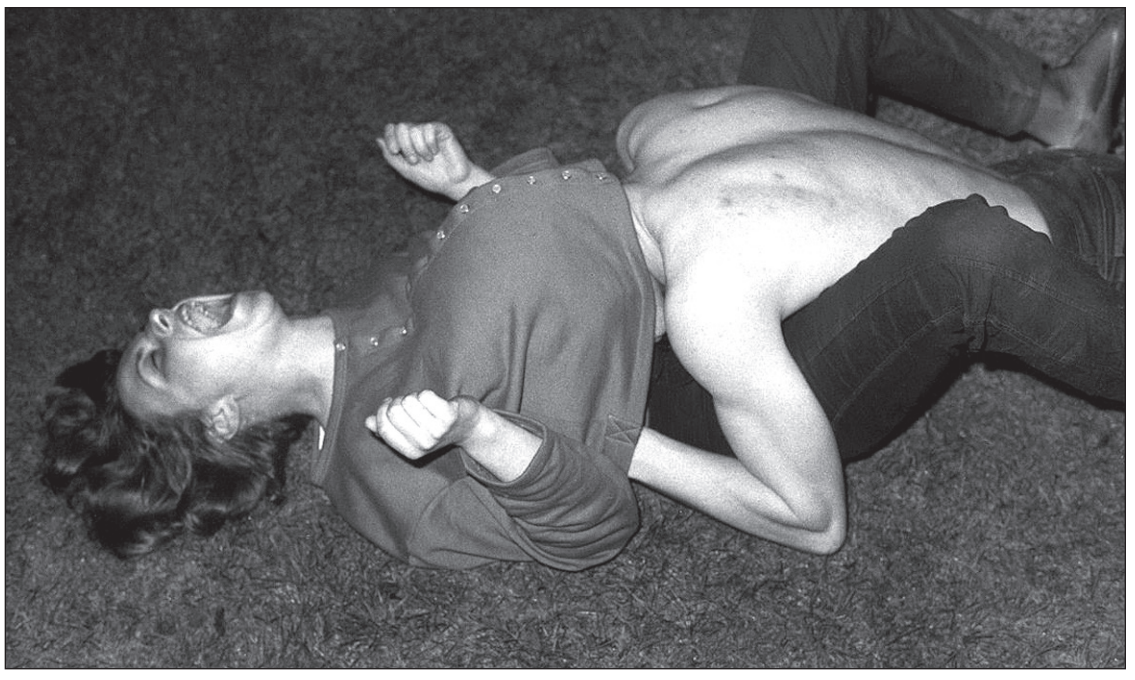

Gundula Schulze Eldowy, Berlynas. 1987 m.

* *Chic, charmant & dauerhaft* – menininkės Friedos von Wild įkurto mados kolektyvo pavadinimas.

Karas ir atsakomybė

Andrzejus Lederis apie socialinę mitologiją

Kultūros filosofas, psichiatras, psichoterapeutas Andrzejus Lederis – vienas originaliausių šių dienų lenkų mąstytojų ir tikrovės komentatorių. Pateikiame jo pokalbio su Dawidu Karpiuku, balandį išspausdinto savaitiniame žurnale „Newsweek“, fragmentus.

Andrzej Leder

Beveik kiekvieną dieną sužinome ką nors nauja apie rusų kareivių nusikaltimus Ukrainoje. Tačiau net 85 procentai rusų remia savo prezidentą. Ar rusų visuomenė yra atsakinga už karą?

Labai sunkus klausimas. Galime kalbėti apie kelis atsakomybės lygmenis – moralinį, teisinį, taip pat galime pabandyti suvokti ryšį tarp Rusijos visuomenę valdančios mitologijos, tam tikro dominuojančio socialinio *imaginarium* (mėgstamas Lederio terminas, kuriuo Charlesas Tayloras įvardija simbolinį tautos lauką, – *red. past.*) ir valdžios veiksmų. Beje, pastarasis sąlygiškai paprasčiausias. Trumpai tariant: egzistuoja stiprus ryšys tarp rusų tapatybės, to, kaip rusai supranta pasaulį, istoriją ir savo vietą joje, ir to, kad Rusija užpuolė Ukrainą. Šia prasme galima sakyti, kad egzistuoja tam tikra atsakomybė. Beje, tai įsikomponuoja į diskusiją apie rusų kultūros atsakomybę už dabartinę šio *imaginarium* formą. Manau, kad egzistuoja ryšys tarp, tarkime, rusų literatūros ir imperiškų fantazijų, bet tai nereiškia, kad rusų literatūros skaityti nereikia, kad ją reikia išmesti į šiukšlių dėžę. Pirmiausia todėl, kad ji ne kartą neįtikėtinai kritiškai vertino rusų *imaginarium*, antra, nes ji leidžia geriau suprasti, kas yra rusai.

O kaip su moralinio lygmens atsakomybe?

Tai įvertinti daug sunkiau, nes kalbame apie diktatūros visuomenę, o paprasti žmonės turi nedaug įtakos valdžios veiksmams. Nors jei Rusijoje visi nepalankiai vertintų intervenciją už šalies ribų, greičiausiai ir autoritarinė valdžia turėtų problemų ją vykdydama. Net SSRS nusprendė baigti karą Afganistane, spaudžiama visuomenės, kurią sujaudino motinų, atsiimančių karstus su savo sūnų palaikais, vaizdai.

Teisinės pasekmės žmonėms, kurie tiesiogiai priima sprendimus ir yra atsakingi už karo nusikaltimus, atrodo aiškios. Didelis visuomenės pasiekimas yra Hagos tribunolas. Jo galimybės, akivaizdu, labai ribotos, bet bent jau tarpininkaujant Tribunolui galima kelti teisinės atsakomybės klausimą.

Bet ne visai visuomenei, apie kurią net nežinome, ką ji remia. „Denacifikaciją“? „Specialiąją operaciją“? Ar miestų bombardavimą ir žmogžudystes?

Tai dar viena didžiulė problema. Visuomenės negalima patraukti teisinėn atsakomybėn. Ar dabartiniai belgai galėtų būti kaltinami už karaliaus Leopoldo nusikaltimus Konge? Juk jie tam tikra prasme naudojasi turtais, kurie buvo sukaupti nusikalstamai eksploatuojant Kongą ir jo gyventojus. Galima pasakyti, kad beveik visi europiečiai, dalyvaudami ES rinkoje, naudojasi kolonializmo laikotarpiu sukauptais turtais. Tad ar ir lenkai neturėtų būti atsakingi už blogį, kuris siejamas su tais turtais? Danielis Goldhagenas knygoje „Savanoriai Hitlerio budeliai. Paprasti vokiečiai ir Holokaustas“ („Hitler's Willing Executioners: Ordinary Germans and the Holocaust“) formuluoja tezę, kad vokiečių visuomenė suprato apie nusikaltimus ir sėmė iš jų naudą, vadinasi, yra atsakinga. Žinome, kad rusų kareiviai, plėšdami ukrainiečių miestus, skambina savo žmonoms ir giriasi pavogtais šaldytuvais. Tad grįžtant prie klausimo: manau, kad rusų visuomenė turi sumokėti už Ukrainos atstatymą.

Rusus būtų galima lengvai pateisinti, esą jūs tokie, taip suprantate pasaulį, be to, jums nuolat meluoja ir gyvenate autoritarinėje šalyje. Kita vertus, galima suformuluoti aiškų priekaištą: Ukrainoje žudomi paprasti žmonės. Juos žudo jūsų kareiviai. Tai jūsų kaltė. Ar tai pavyktų?

Pirmiausia įsižiūrėkime į rusų imperinio mito funkciją. Visuomenė, nesanti subjektas, neturinti galimybės priimti sprendimų apie save, stumiama į vis gilesnį skurdą, imperiniu mitu kompensuoja individualią nelaimę arba liūdesį, nerimą. Naujausioje Rusijos istorijoje galima pamatyti daug analogijų su Veimaro respublika: pralaimėtas Šaltasis karas, panašiai kaip vokiečių pralaimėtas Pirmasis pasaulinis karas, Jelcino epochos krizė, primenanti 3-iojo dešimtmečio hiperinfliaciją ir ekonominę krizę. Vokiečiai tai kompensavo nacizmu.

Ar galima turėti pretenzijų atskiram piliečiui, kad neatlieka savo *imaginarium* revizijos? Manau, kad ne. Taip pat kaip negalima turėti pretenzijų eiliniam lenkui, išauklėtam sukilimo mitų ir lenkų nekaltumo jausmo, kad jis neperžiūri tų įsivaizdavimų. Tai turi daryti žmonės, kuriantys visuomenės diskursą. Jiems taip pat galima turėti pretenzijų. Tiems, kurie supranta, kokiais būdais kuriama socialinė mitologija, kaip veikia fantazijos. Dabar Rusijoje vyksta drama: viena vertus, elito korupcija, daugybė žmonių visiškai įtraukti į mitologijos palaikymo sistemą, kita vertus, visuomenė visiškai atkirsta nuo bent kokią kritišką refleksiją turinčių asmenų poveikio. Bet tai ne tik Rusijos problema. Tai daugumos visuomenių problema.

Bet juk negalima iš visuomenės išskirti diskursą kuriančias grupes ir joms užkrauti atsakomybės naštą ar jas represuoti?

Tai tiesa. Teisinės ir institucinės pasekmės paliečia visus, dažnai pačius silpniausius. Paimkime reparacijas, kurias Prancūzija turėjo mokėti Vokietijai po 1870 m. pralaimėjimo. Jos iš esmės finansavo milžinišką vokiečių pramonės ekspansiją ir prieš Pirmąjį pasaulinį karą pavertė Vokietiją pramonės milžine. Reparacijas mokėjo ne tie, kurie atvedė Prancūziją į pralaimėjimą. Jos buvo išsunktos iš visos prancūzų visuomenės. Pirmiausia tai palietė dirbančius žmones. Tuos, kuriuos pokario hiperinfliacija dažnai nustumdavo į skurdą. Šios pasekmės mažiausiai liečia tuos, į kuriuos turėtų būti nutaikytos.

Ekonomikos žlugimo pasekmės, matyt, labiausiai paveiks eilinius rusus, o ne oligarchus ir Putino draugus.

Taip. Todėl konkrečios sankcijos prieš oligarchus ir propagandistus, net jei atrodo truputį juokingos, turi prasmę. Jos skirtos konkretiems asmenims, apie kuriuos galime pasakyti, kad yra atsakingi už karą, priima jį, dalyvauja jo pateisinime.

Gerai nepažįstu rusų visuomenės. Regis, dabar niekas jos nepažįsta. Bet tikrai žinome, kad Rusija praranda pastarųjų trijų šimtų metų grobį. Prarado Baltijos šalis, praranda Ukrainą, prarado Užkaukazę, Gruziją, praranda Armėniją. Mano galva, prorusiškos nuotaikos baigiasi ir Baltarusijoje. Rusija pamažu traukiasi iki Maskvos kunigaikštystės ribų.

Nes Rytus jau užima kinai?

Kurie, matyt, nori paversti Rusiją savo vasalu. Paversti ją savo ginkluota jėga. Tai gana tikroviška Rusijos ateities vizija: Maskvos kunigaikštystė su silpna, bet prieinama armija ir atominiu ginklu, įgyvendinanti kinų interesus. Tai pareikalautų neįtikėtinų kombinacijų rusų mitologijos kontekste, bet tai vis dar ateities klausimas.

Mitologija, ypač tokia, kuri gana išsamiai paaiškina pasaulį, ko gero, leidžia išgyventi daugybę dalykų – ekonomines, politines, taip pat karines krizes. Bet kas bus, jei šis pasaulio aprašymas, kuris yra vienintelė paguoda, atlygis už visus sunkumus, susprogs? Vyks tai, kas ir Veimaro respublikoje?

Taip giliai nusivylusiose ir išmestose už savo simbolinio lauko visuomenėse dažnai vyksta revoliucinės permainos. Rusijoje buvo jau dvi didžiosios revoliucijos. Pirmoji po karo su Japonija 1905 metais. Kita – 1917–1918 metais. Viena vertus, pralaimėjimas frontuose, antra – milžiniška valstietijos mobilizacija. Liaudis nušlavė visą elitą. Toks būtų mano atsakymas. Rusija yra šalis, kurioje kartkartėmis atsitinka revoliucijos. Ar ir šįkart kokia įvyks? Nežinau. Carų valdžia juk buvo autokratinė. Manau, ją galima lyginti su Putino valdymu, taip pat ir korupcijos laipsniu. Prisideda dar ir religinis lygmuo.

Ar mes, visuomenė, esame atsakingi už tai, kas vyksta Lenkijoje su liberalia demokratija?

Manau, kad taip. Ypač analizuojant trečiąjį simboliškąjį aspektą. Tie, kurie išlošė iš transformacijos (aš ir pats priklausau prie tokių, dauguma „Newsweek“ skaitytojų, matyt, taip pat), visiškai pamiršo apie kitus. Apie tai, kad sukūrėme demokratiją pusei visuomenės. O kita pusė? Jų įžeidinėjimas, nuolatinės kalbos apie *homo sovieticus* – tai mūsų kaltė. Mūsų moralinė kaltė yra aklumas, menkinantis požiūris. Dabar už tai mokame.

Bet kodėl nesugebėjome pakeisti pasakojimo apie Lenkiją kalbos?

Truputį pakeitėme. Liaudies Lenkijoje, kuri juk buvo nacionalistinė valstybė, vadovėliuose apskritai nekalbėta apie Holokaustą. Aušvice žuvo ne žydai, o tik lenkų piliečiai. Tai pasikeitė, Holokaustas atsirado vadovėliuose, nors, žinoma, lenkų dalyvavimas jame buvo traktuojamas labai atsargiai. Bet net ir todėl daugeliui žmonių ši mito dekonstrukcija buvo tokia siaubinga, žeminanti, skausminga, kad 2015 metais prieš ją buvo balsuojama rinkimuose. Dabar oficialioji valstybės kultūros politika kalba tik apie žydų gelbėtojus.

Taip sugrįžtame prie kultūros atsakomybės klausimo. Ar lenkų kultūra, literatūra, pavyzdžiui, Henryko Sienkiewicziaus trilogija „Ugnimi ir kalaviju“, yra atsakinga už tamsiuosius lenkų mentaliteto bruožus? Juk joje aprašomas bajorų kultas, pagarbos teisei stoka, panieka valstiečiams ir žydų menkinimas, visa tai užkoduota labai giliai. Vadinasi, išmesti trilogiją? Ne! Skaityti ją kritiškai, tiesos suvokimo procesas Lenkijoje ir taip vyksta. Gili permaina įvyks tada, kai tai taps kolektyvinės sąmonės elementu, bus įtraukta į edukacines programas, tai kažkaip papasakos masinė kultūra.

Kas vyksta visuomenėse, kurios išstumia savo kaltes?

Tam, kad nesuvokta kaltė neprasismelktų į sąmonę, įjungiami įvairūs savigynos mechanizmai, iš kurių svarbiausias yra neigimo mechanizmas. Blogiausias viso to efektas – būtinybė vengti tam tikrų mąstymo sričių, tų, kurios galėtų asocijuotis su kalte.

Taigi, kaltė apsunkina ryšį su tikrove. Daug problemų tokios jautrios, kad apie jas net negalima galvoti. Manau, viena iš to pasekmių Lenkijoje yra menkas socialinio pasitikėjimo lygis. Jei apie tiek daug dalykų negalima kalbėti ar mąstyti, vadinasi, reikia vartoti dvigubą kalbą, melo kalbą. Visi žino, kad turime dvigubą kalbą, visi kažkaip ja naudojasi, bet tai giliai pažeidžia visuomenės pasitikėjimą. Ko gero, tai blogiausia išstumtos kaltės pasekmė.

Išstumdami kaltę nesugebame ir jaustis sėkmės autoriais. Apie tai rašėte knygoje „Susapnuota revoliucija. Istorinės logikos pratimai“ („Prześniona rewolucja. Ćwiczenia z logiki historycznej“).

Taip. Tai pažeistas kolektyvinis subjektyvumas, pažeistas jausmas, kad esame atsakingi už tai, kas vyksta su mūsų visuomene. Tai taip pat įvairaus melo pasekmė.

Ką galima pasakyti apie paprastų rusų kaltę dėl to, ką jų kareiviai daro Ukrainoje?

Tos visuomenės laukia darbas, kuris Lenkijoje jau prasidėjo, o Vokietijoje iš dalies atliktas. Vienas jo elementų, matyt, bus sąskaitų su stalinizmu suvedimas. To nepadariusi rusų visuomenė neturi šansų nutraukti nuolatinį blaškymąsi tarp kaltės ir jos pateisinimo. Tai, kad Stalinas iki šiol yra traktuojamas kaip didvyris, ypač turint omenyje, kas jis buvo rusams, nebeužsimenant apie kitas tautas, tai rusiško aklumo paradoksas. O tas aklumas daugiausia atsiranda iš kolektyvinės kaltės išstūmimo. Tad pirmiausia rusai turi sužinoti, kas jie yra, iš kur ateina, apie ką nori pamiršti. Gal tik tada pagaliau pamatys, kas iš tikrųjų vyksta Ukrainoje.

Parengė Ž. P.

Karo dokumentavimas

Kaip Rusijos invazija paveikė Ukrainos dokumentininkų darbą

Ukrainos dokumentininkai karą su Rusija fiksuoja nuo pat jo pradžios 2014 metais. Taigi jiems naujasis jo etapas nebuvo netikėtas, nors ir smarkiai paveikė galimybes dirbti. Pirmiausia, labai išaugo rizika ir grėsmė gyvybei. Invazija taip pat paveikė finansavimą – tiek iš ukrainiečių, tiek iš užsienio pusės. Ir galiausiai, dabar jiems reikia ne tik atstovauti šaliai svarbiuose renginiuose, bet ir nuolat aiškinti, kodėl Rusijos atstovų dalyvavimas yra nepriimtinas. Pateikiame Alexo Malyshenkos parengto straipsnio, publikuoto „Suspilne kultura“ portale, fragmentus.

Andrii Kotliar

Andrii Lytvynenko

Darya Bassel

Kostiantyn Kliatskin

Yuliia Hontaruk

Yuriy Gruzinov

Kaip naujasis karo etapas pakeitė jūsų darbą?

Yuliia Hontaruk, *ciklo „Mariupolio tvirtovė“ („Fortetsya Mariupol“, 2022) režisierė*

Mano darbe niekas nepasikeitė, nes dirbu su tais, kurie sutiko filmuotis dar 2014 ar 2015 metais. Tiesiog dabar yra daugiau galimybių mirti. Tai jau nebėra tranšėjų karas. Juk rusai sutelkė ir visą aviaciją, ir artileriją.

Apskritai šis karo etapas labai skiriasi nuo ankstesniojo, nes dabar jis apima visą šalį. Anksčiau dažnai girdėdavau žmones sakant, pavyzdžiui, centriniuose Ukrainos regionuose, kad „šis karas yra kažkur Rytuose, tai politinis karas, mums tai nerūpi“.

Dabar karas palietė mus visus. Pasikeitė perkelto asmens supratimas – tai jau ne vien žmonės iš Donecko ir Luhansko sričių, kai kurie gyveno Kyjivo centre ir buvo priversti palikti šalį.

Norint dokumentuoti karą, nebereikia vykti į Rytus, nes jis pasiekė tavo namų slenkstį. Karą ir jo padarinius galima pamatyti šalia savęs. Mane, kaip dokumentininkę, vasario 25 ar 26 d., kai prasidėjo mūšiai Nyvkyje prie Beresteisko (Kyjivo rajonas – *red. past.*), apėmė siaubas, ir aš be jokios filmavimo įrangos nuėjau į metro. Tuomet pasijutau taip, tarsi vaidinčiau filme apie Antrąjį pasaulinį karą Didžiojoje Britanijoje. Aplink tave tokia realybė – išsigandusios motinos su vaikais, pagyvenę žmonės su antklodėmis, katės, šunys.

Yuriy'us Gruzinovas, *filmo „Pirmasis šimtas“ („Persha sotnya“, 2018) režisierius*

Dėl ugnies stiprumo ir tankumo, aktyvių karo veiksmų jau žuvo daug žurnalistų. Nežinau, kaip yra su dokumentininkais. Tikėkimės, kad jie visi gyvi, labai norėčiau, kad jie liktų gyvi. Žuvo daug puikių fotografų.

Štai kodėl į kiekvieną klausimą reikia žvelgti suprantant, ką darai. Nes, kaip tolerantiškai sako mano vadas, kiekvienas gali būti 200-asis (krovinys 200 – tai kodas, kuriuo žymimi gabenami žuvę kariai,– *red. past.*). Niekas nėra apsaugotas nuo artilerijos sviedinio ar minos. Dabar visiems Ukrainos gyventojams gresia vienodas pavojus, nes smūgių pasitaiko visur.

Ar pateisinama, kad dokumentininkai dabar rizikuoja savo gyvybe?

Yuriy'us Gruzinovas

Į šį klausimą atsakiau veiksmais – įstojau į kariuomenę, kad būčiau arčiau. Jei turėčiau duoti patarimą, tai, žinoma, nerizikuokite savo gyvybe. Jei kalbėčiau apie tai, ką darau ir toliau darysiu, tada, žinoma, rizikuoju savąja. Nenoriu niekam liepti rizikuoti savo gyvybe, nes tai to asmens pasirinkimas. Kai ką nors darai, nelieka jokių klausimų.

Per pirmąjį karo etapą buvo žmonių, kurie įsitraukė į kovą ir ją filmavo. Žurnalistui to daryti nereikia. Juk jis atvažiuoja vienai dienai, nufilmuoja reportažą ir išvažiuoja. O dokumentininkui su tais žmonėmis reikia laužyti duoną, kad juos suprastum, išsiaiškintum ir rastum būdą, kaip jų necenzūruoti.

Todėl, mano supratimu, tai yra tam tikra duoklė, kurią reikia atiduoti, jei norite suprasti ką nors apie karą ir žmonių motyvaciją. Jumis labiau pasitikės, jei su tuo žmogumi būsite tame pačiame lygmenyje, o ne tik praeinantis svečias. Tai – tarsi brolystė. Turite prisijungti prie šios brolijos, jei norite prieiti prie slaptų žinių.

Priešakinėje fronto linijoje esančių žmonių požiūris visiškai kitoks. Ten viskas vienareikšmiška: priešas yra ten, draugas yra čia – ir viskas. Jei nuvažiuosi penkis kilometrus, taps nebeaišku, kas yra priešas. Nors šalies susivienijimas įkvepia, kai po trijų mėnesių aktyvaus karo atvažiuoji į Kyjivą, matai, kad čia žmonėms karas jau baigėsi...

Kostiantynas Kliatskinas, *filmo „Krymas: įvykių kronika“ („Krym, yak tse bulo“, 2016) režisierius*

Jei ketinate filmuoti tikrą karą, akivaizdu, kad rizikuojate. Bet ar ši rizika pagrįsta, nežinau. Mano nuomone, žmogus, kuris yra sveikas, turi rankas ir kojas ir nėra sužeistas, gali duoti daugiau naudos nei tas, kuris rizikavo, nuvyko ten ir susižeidė.

Taip pat esu giliai įsitikinęs, kad dabar reikia filmuoti ten, kur nebūsi trukdis. Viskas paprasta: jei tu, kaip dokumentininkas, atvyksti į fronto liniją, kažkas už tave turi prisiimti atsakomybę. Tai reiškia, kad kažkas iš kariškių turi pasirūpinti, kad, grubiai tariant, tavęs nenužudytų, ir todėl atitraukti dėmesį nuo savo užduočių.

Pavyzdžiui, kai filmavome fronto linijoje per pirmąjį karo etapą 2014–2015 m., gyvenome kartu su vaikinais žeminėse. Tuomet situacija buvo kitokia: fronto linija buvo stabili, buvo daugmaž aišku, kas vyksta, kai kas nors smogia.

Apskritai mums ten buvo palyginti saugu, bet net ir tada kažkas visada turėjo mumis pasirūpinti. Tokie nereikšmingi dalykai kaip nuėjimas į tualetą už 300 metrų nuo posto, kuriame buvome dislokuoti, – net ir tada turėdavo ką nors pasiųsti su mumis.

Dabar filmavimo situacija visai kitokia: kariškiai gali kurti savo vaizdo įrašus. Jei jums reikia tikros karinės medžiagos, galite tai suorganizuoti – nusiųsti „GoPro“ kameras. Nebūtina, kad visi žmonės eitų į pragarą.

Yuliia Hontaruk

Man šis klausimas sudėtingas, nes 2015 m., kai su vaikinais prisijungiau prie karinio dalinio, aiškiai suvokiau, kad rizikuoju savo gyvybe. Ir turi su tuo susitaikyti, jei dėl filmo nori vykti į tokią vietą. Ar verta, ar ne, kiekvienas sprendžia pats.

Štai prieš kelias savaites nuvykau į Mykolajivo sritį, į ten esančią pilkąją zoną, filmuoti. Turėjau pasirinkimą, tačiau pagrindinis mano filmo herojus, kuris visą tą laiką buvo nepasiekiamas, pagaliau susisiekė. Privalėjau jį nufilmuoti, nes žinojau, kad vėliau tokios galimybės gali nebebūti.

Tai buvo gegužės 9 d., visi manė, kad rusai pajudės. Žinoma, tavo gyvybė yra brangiausia, ką turi, tačiau kariaujantys asmenys nuolat rizikuoja savo gyvybe. Jie pasiryžę rizikuoti dėl tam tikrų įsitikinimų ir idealų. Manau, mes taip pat rizikuojame savo gyvybe dėl tam tikrų įsitikinimų.

Kaip karas paveikė finansavimą?

Andriijus Kotliaras, *filmo „Geležiniai drugeliai“ („Zalizni metelyky“, filmuojama) prodiuseris*

Prieš karą buvo du dideli šaltiniai, iš kurių buvo galima gauti valstybinį finansavimą filmų kūrimui, – Ukrainos valstybinė kino agentūra ir Ukrainos kultūros fondas. Šiemet viskas galėjo likti taip pat, papildomai Kultūros fondas būtų skyręs lėšų pilnametražių dokumentinių filmų vystymui, o tai yra puiku.

Dabar visa tai drastiškai pasikeitė, valstybės finansavimas kultūros ir kinematografijos srityse pakibo ore. Situacija nėra iki galo suformuluota valstybės lygiu, o tai reiškia, kad dokumentininkas – turint omenyje, kad jis neturi jokių pažinčių, – nežino, ko tikėtis.

Šių institucijų biudžetai buvo atiduoti kariuomenės reikmėms, ką aš asmeniškai laikau absoliučiai teisingu sprendimu, atsižvelgiant į situaciją. Visiškai natūralu, kad dabar kariniai poreikiai yra aukščiau visko. Tačiau, deja, šios institucijos nepasiūlė jokio europinio šių lėšų atitikmens.

Būtų buvę gerai, jei Kultūros ministerija, Kino agentūra ir Kultūros fondas būtų parašę laišką pagrindinėms Europos institucijoms, tokioms kaip „Eurimages“ ar „Kūrybiška Europa“, ir pasakę joms maždaug taip: „Vaikinai ir merginos, mes ketiname rengti konkursus, bet neturime pinigų jiems įgyvendinti, nes šalyje vyksta karas. Galime padaryti atranką, sukurti projektų fondą, kuris atitiktų Ukrainos realijas, nes būtina formuoti adekvačius naratyvus, svarbu kalbėti apie karą ir žmonių didvyriškumą.“

Šiandien dokumentininkai turi daug darbo, o ateityje jo turės dar daugiau. Praėjo daugiau nei 100 karo dienų, bet nieko panašaus šioje industrijoje nebuvo pasiūlyta. Kalbama, kad galbūt Fondas grąžins finansavimą, bet situacija su *pitchingais* ir konkursų tęstinumu neaiški. Fondas įvertino projektus ir parengė klausimyną, kuriame klausiama, ar svarstome galimybes įgyvendinti savo projektus per tris mėnesius. Jokio konkretumo. Tai, manau, dabar yra didžiausia problema, nes žmonės dirba iš savo santaupų, o jos nėra begalinės.

Šia prasme tokioms organizacijoms kaip „Babylon'13“ (Ukrainos dokumentinių filmų kūrėjų kolektyvas – *red. past.*) yra lengviau. Nesakau, kad mes viską išsiaiškinome, yra daugybė problemų ir atvirų klausimų. Bet kadangi jau turėjome tam tikrą institucinį pripažinimą ir užsienyje įtvirtintą prekės ženklą, per pirmuosius tris mėnesius sugebėjome pritraukti keletą dotacijų „Babylon'13“ veiklai remti. Tai leido mums padidinti montavimo ir gamybos pajėgumus. Turėjome kontaktų, kurie buvo užmegzti anksčiau, tad tiesiogiai kreipėmės į tas organizacijas.

Kitoks metodas būtų filmuoti pagal užsakymą. Tai labiau susiję su operatoriais ir garso režisieriais, mažiau – su režisieriais, tačiau paklausa didžiulė. Juk filmuota medžiaga ir parduodama. Tai reiškia, kad vykstate į karštą ar kinematografiškai įdomią vietą, daug filmuojate, o tada siūlote filmuotą medžiagą. Tokie komerciniai pasakojimai ne mano skonio, tačiau tai duona. Galima greitai užsidirbti pinigų – 500 ar net 1000 dolerių per dieną, tačiau turite suprasti, kad nufilmuota medžiaga bus nebe jūsų: privalėsite pasirašyti teisių perdavimo sutartį ir tos filmuotos medžiagos nebeturėsite teisės nei naudoti, nei perparduoti. Geriausiu atveju jus paminės titruose.

Ar atsirado naujų galimybių dokumentininkams?

Darya Bassel, *filmo „Drugelio žvilgsniu“ („Bachennya metelyka“, 2022) prodiuserė*

Manau, tai šiek tiek apgaulinga mintis. Susidomėjimas ukrainietišku turiniu tikrai yra, tačiau tai nereiškia, kad iš karto gavome daugybę būdų užsitikrinti finansavimą.

Pinigų vis dar gana sunku gauti, ypač jei kalbame ne apie naujienų formatą ar publicistiką, o apie tikrą kūrybinį dokumentinį kiną. Žinau, kad daug žmonių, kurie dabar kuria filmus, o jų yra daug, vis dar kovoja, kad tą finansavimą užsitikrintų.

Beveik visi užsienio kino fondai yra pasirengę remti Ukrainą ir ukrainietiškus projektus, tačiau yra ir kliūčių: galite pateikti paraišką, bet jums reikia užsienio prodiuserio. Tada kyla klausimas:

Nukelta į 13 psl.

Iškamšos ir genijai

Krėsle prie televizoriaus

Alano Moore'o „V– tai vendeta“ laikomas vienu pirmųjų, įrodžiusių, kad komiksas gali kalbėti apie svarbias, aktualias temas. 9-ajame dešimtmetyje jis sulaukė daug dėmesio ir pagyrų, buvo pavadintas komiksų Naujosios bangos pradininku, tad visai nenuostabu, kad tada broliai, o dabar seserys Wachowski ėmėsi rašyti scenarijų. Beje, dar prieš „Matricą“. Filmą pagal jų scenarijų 2006-aisiais sukūrė ilgametis Wachowski bendradarbis Jamesas McTeigue'as. **Šįvakar (17 d. 23.40) „V – tai vendeta“** primins **BTV**. Filmo veiksmas nukelia į jo sukūrimo metais netolimą ateitį, dabar jau praeitį: 2020 metus. Angliją valdanti fašistinė partija pavertė šalį totalitariniu kalėjimu, o gyventojai sekami 24 valandas per parą. Tačiau karą valdžiai paskelbia kaukėtas vyras, vadinantis save V. Jo likimas susipina su jaunos merginos likimu – ją šis Hugo Weavingo suvaidintas partizanas ištraukė iš slaptosios policijos rankų.

Prisipažinsiu, komiksų neskaitau, nors žinau, kad tai madinga. Bandžiau, bet buvo nuobodu. McTeigue'as, matyt, suprato, kad komikso siužetas pernelyg paprastas, nors Moore'as ir tvirtino, kad jį įkvėpė Alexandre'o Dumas „Grafas Montekristas“, todėl prismaigstė filmą įvairių nuorodų ir citatų. Kai kurios iš jų daliai žiūrovų dabar bus jau nebeperskaitomos, kaip kad juodi maišai ant kalinių galvų – nuoroda į Abu Graibo kalinius Irake, ar užuominos apie paukščių gripo, islamo grėsmę. Dabar grėsmės jau kitos, tad išlieka tai, kas egzistuoja seniai, kad ir nuorodos į filmą „1984“ ar V kostiumas ir kaukė, primenantys Guy Fawkes'ą ir jo nepavykusį Parako sąmokslą 1605-aisiais. Tik filme, kitaip nei komikse, V vis dėlto yra tragiškas herojus. Pakarto Fawkes'o iškamšą jau kelis šimtus metų anglai degina lapkričio 5 dieną, bet visai nenustebčiau, jei Ukrainoje kada nors pradėtų deginti Vladimiro Putino iškamšą. Jis to nusipelnė. Reikia tik sulaukti tos dienos.

Karas persmelkė kasdienybę, retas filmas gali patraukti dėmesį labiau už žinias iš Ukrainos ar „Youtube“ ekspertų pokalbius. Tačiau, manau, verta pasižiūrėti ir tikrai pacifistinį filmą – Martino Zandvlieto **„Mano žemę“ (LNK, šįvakar, 17 d., 23.15)**. Tai pasakojimas apie 1945-ųjų gegužę Danijoje, kai šalis pradeda atsigauti po vokiečių okupacijos, o grupė vokiečių karo belaisvių gauna įsakymą išminuoti pajūrio paplūdimį. Jiems vadovauti paskirtas seržantas Karlas Rasmusenas (Roland Møller) nežino, kaip elgtis, juk belaisviai dar beveik vaikai.

Ne viename garsiame kino festivalyje apdovanotas ukrainietės Alinos Gorlovos dokumentinis filmas **„Ši liūtis niekada nesibaigs“ (*currenttime.tv*, 19 d. 22 val.)** apie karą, kuris vyksta jau beveik dešimt metų. Jo herojus Andrejus – pabėgėlis iš Sirijos ir Raudonojo Kryžiaus savanoris, vežiojantis humanitarinę pagalbą į Donecką ir Luhanską. Filmas pasirodė dar prieš vasario 24-ąją, bet dabar skamba pranašiškai ir rodo, kad rusų specialioji karinė operacija Sirijoje buvo tik karo su Ukraina repeticija.

Andrejus gimė Sirijos kurdo ir ukrainietės šeimoje, užaugo Sirijoje. Nuo karo šeima pabėgo į mamos tėvynę Donbasą, bet netrukus ir ten prasidėjo kariniai veiksmai. Andrejaus gyvenimas – dramatiškesnis už bet kokį scenarijų. Filmuojant jo tėvas mirė ir šeima nusprendė jį palaidoti tėvynėje. Filmavimo grupė iš Irako bandė patekti į Siriją, kur prasidėjo potvynis. Kuriant filmą dalyvavo ir sirų operatoriai, kurių nufilmuoti kadrai išties reti.

Nuo rusiškų motyvų pabėgti taip pat sunku. **„Balta varna“ (TV1, 18 d. 22.55)** – tai pasakojimas apie garsų šokėją Rudolfą Nurejevą (1938–1993). Pasaulio dėmesį jis atkreipė 1961-aisiais, kai per gastroles su tuometinio Leningrado baleto trupe pasiprašė politinio prieglobsčio Vakaruose. Savo laiku Nurejevas buvo žinomiausias baleto šokėjas ir populiariosios kultūros fenomenas. Jis vaidino filmuose, dar būdamas gyvas tapo knygų ir filmų personažu.

„Balta varna“ rodo ankstyvąjį Nurejevo gyvenimo periodą – skurdžią vaikystę Baškirijos sostinėje Ufoje, baleto mokyklą Leningrade, susidūrimus su kultūros biurokratais, audringus santykius su vyrais ir moterimis, tobulumo ir laisvės siekį. Režisierius akcentuoja du motyvus. Pirmasis – tai menininko konfliktas su sovietų realybe, gyvenimo, meno, meilės alkis. Antrasis – menininko egoizmas. Nurejevas siekia tobulumo ir todėl yra pasirengęs net išduoti artimus žmones, naudotis jų jausmais, susižavėjimu. „Balta varna“ lyg ir teigia, kad didis menininkas turi būti egoistas. Tai paverčia filmą gana anachroniškuu, XX a. vaizdiniuose įstrigusiu reginiu. Ko gero, aktualesnis būtų menininko – garsenybės, žiniasklaidos numylėtinio, bet kartu ir „produkto“ motyvas, bet tai jau, matyt, kito filmo tema.

Filmą sukūrė ir pas mus mėgstamas anglų aktorius Ralphas Fiennesas, kine vaidinęs ir anglą ligonį, ir Eugenijų Oneginą. Didžiąją „Baltos varnos“ dalį jis filmavo Rusijoje, su rusų aktoriais, nedidelį vaidmenį pats suvaidino gana laisvai kalbėdamas rusiškai. Nurejevą suvaidino baleto šokėjas Olegas Ivenka – filmuojant jis buvo Tatarstano akademinio operos ir baleto teatro Kazanėje premjeras. Kitą filmo personažą Solovjovą – šokėjas Sergejus Polininas, pastaraisiais metais „išgarsėjęs“ rasistiniais ir homofobiškais pasisakymais bei tuo, kad atsisakęs Ukrainos pilietybės tapo vieno iš Putino projektų Kryme – vis dar nepastatyto Simferopolio operos ir baleto teatro – direktoriumi. Beje, Fiennesas daug dėmesio skyrė Chruščiovo laikų sovietinei realybei, laiko ir vietos nuotaikai atkurti. „Balta varna“ – gerai suvaidintas ir tvirtai sukaltas, bet vis dėlto vidutinis biografinis filmas apie didelį menininką.

Pats Fiennesas viename interviu sakė, kad jo filmas – ne apie baletą, o apie laisvę: „Žinote, tai universali tema – laisvė gyventi ir kurti. Man Nurejevas – energijos kamuolys, grynas genijus. Norėjau pasekti jo tapsmą, sukurti kažką panašaus į „Menininko jaunų dienų portretą“.“

Jūsų –
Jonas Ūbis

„V – tai vendeta“

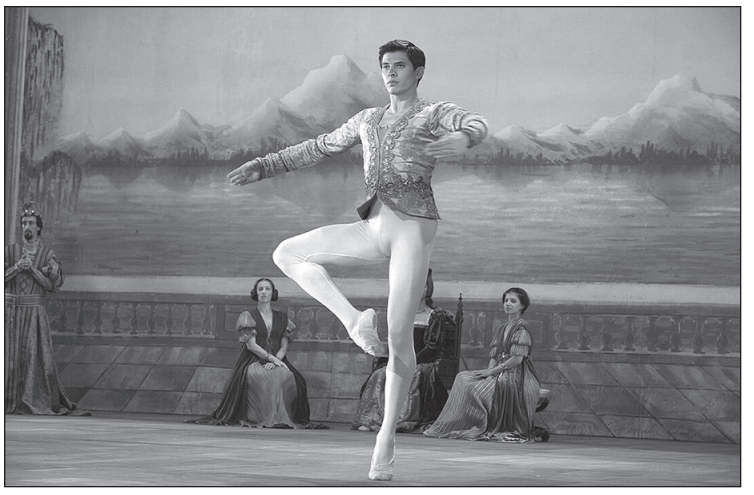

„Balta varna“

„Ši liūtis niekada nesibaigs“

Atkelta iš 12 psl.

kaip Ukrainos prodiuseris gali išsaugoti savo subjektyvumą? Ir kaip ukrainietiškas projektas gali išlikti ukrainietišku, netapdamas kokios nors kitos šalies projektu?

Tie fondai, kurie rėmė mūsų projektus, ir toliau tai daro. Vis dėlto daugelis jų skiria nedideles dotacijas. 10 000 eurų iš esmės yra niekas, turint omenyje, kad norint filmuoti reikia daug važinėti, reikia degalų.

Esama ir televizijos kanalų susidomėjimo, tačiau tai gana ilga istorija. Europos televizijos kanalai yra biurokratinės struktūros, jiems reikia derinti sprendimus keliais lygmenimis, ir visa tai vyksta lėtai. O Ukrainoje viskas vyksta greitai, tad ir pinigų reikia greitai. Todėl dokumentininkai, kurie filmuoja ne publicistiką pagal užsakymą, o kuria tikrus filmus, dažniausiai dirba iš savo santaupų, tikėdamiesi, kad galiausiai gaus finansavimą.

Įvairios žiniasklaidos milžinės, tokios kaip „The Guardian“, „The New York Times“, „Al Jazeera“, žinoma, palaiko ryšius su ukrainiečiais ir yra linkusios pirkti nedideles istorijas, kurias laikau publicistiniu turiniu. Tai leidžia dokumentininkams užsidirbti pinigų maistui ir kitoms išlaidoms.

Mano nuomone, tokios „ūmios“ paramos iniciatyvos nieko iš esmės nekeičia. Tai nepalyginama su valstybiniu finansavimu, kuris leido per pastaruosius porą metų įgyvendinti kelis šimtus projektų. Manau, kad jei karas nesibaigs šiais metais, nei Kino agentūra, nei Kultūros fondas netęs savo veiklos. Po dvejų trejų metų pajusime, kad projektų yra daug mažiau arba jų visai nėra. To bijau.

Andriijus Lytvynenko, *nepriklausomas prodiuseris, filmo „Askanijos rezervatas“ („Zapovidnyk Askaniya“, 2019) režisierius*

Išaugo vadinamųjų *fikserių* (*fixer* – angl. „organizatorius“) paklausa. *Fikseris* – tai asmuo, kuris organizuoja filmavimą, analizuoja ir verčia naujienas užsienio žurnalistams, padeda kurti ir atrinkti temas, o kartais tampa ir vairuotoju. *Fikseriai* taip pat gali siūlyti personažus. Tačiau pagrindinė tokio asmens užduotis – versti.

Žinoma, daug kas priklauso nuo to, su kokia organizacija dirbama. Dirbau trijose didelėse kompanijose. Pavyzdžiui, „Sky News“ turi redakciją, vadovaujančią trijų keturių padalinių veiklai, kurių kiekvieną sudaro vairuotojas-sargybinis, operatorius, reporteris ir grupės prodiuseris. Jie yra pasirengę įvairioms situacijoms, nes supranta, kad kare gali nutikti bet kas.

Kai kurios kompanijos dirba kitaip, nes stengiasi sutaupyti pinigų. Jie siunčia reporterį ir operatorių, kurie iki vakaro turi sumontuoti reportažą, o paskui jį paskelbti per žinias. Iš esmės tai biatlono lygio darbas, keliantis pavojų žmonėms. Bet net ir tokiomis aplinkybėmis atsiranda žurnalistų, kurie to imasi, nes karas yra pernelyg patraukli tema, neįtikėtina galimybė pakelti reitingus ir sulaukti daugiau peržiūrų.

Iki invazijos niekada nedirbau *fikseriu*, tačiau dabar užklausų skaičius išaugo 10–20 kartų. Į šią veiklą įsitraukė daug anglų kalbos mokytojų, bet tokiose situacijose nerimauju, ar dalyvaujantys žmonės liks gyvi. Remiantis statistika, šiame kare žuvo daug žurnalistų, nors didžioji jų dalis dirbo dideliuose leidiniuose, turėjo karinės patirties ir suprato, kam pasirašo. Pavyzdžiui, Irake buvo istorijų su *fikseriais*, kurios baigėsi tragiškai. Nekalbėsiu apie užsienio žurnalistus, kurie kelia pavojų *fikseriams*, kad nufilmuotų įdomų reportažą, bet taip nutinka nuolat.

Sėkmė ir reitingai priklauso nuo to, kaip arti žurnalistas priartėjo prie karo veiksmų vietos. Taip, kai kam įdomios prievarta perkeltų žmonių istorijos, tačiau patraukliausios išlieka trys S – mirtis, seksas ir skandalas (ukrainiečių kalboje žodis „mirtis“ prasideda raide S – *red. past.*). O to kare apstu.

Parengė I. V.

Parodos

Vilnius

Nacionalinė dailės galerija
Konstitucijos pr. 22
Naujas žvilgsnis į XX a. II pusės – XXI a. Lietuvos dailę
Tarptautinė paroda „Sudėtingos praeitys. Susiję pasauliai“
iki 19 d. – paroda „Neramūs kūnai. Rytų Vokietijos fotografija 1980–1989“

Radvilų rūmų dailės muziejus
Vilniaus g. 24
Tomo Daukšos paroda „Laimės švieselės“
Emilijos Škarnulytės paroda „Švytintys kambariai“

Vilniaus paveikslų galerija
Didžioji g. 4
Paroda „Iš nusidėjėlių didžiausia“: Vladislovo Neveravičiaus paveikslas „Atgailaujanti šv. Marija Magdalietė“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus
Arsenalo g. 3A
Paroda „Nematomi. Istoriniai baldai iš šiuolaikinio dizaino perspektyvos“
Slovakų juvelyrų Janos Machatovos ir Peterio Machatos paroda „Po paviršiumi“
nuo 17 d. – paroda „Lutum magnum“

V. Kasiulio dailės muziejus
A. Goštauto g. 1
Paroda „Šiuolaikinė Afrikos dailė: tapatybės svajos ir realijos“
Paroda „Paralelinis laikas“

Lietuvos nacionalinis muziejus
Arsenalo g. 1
Paroda „Išpakuojam!“

Senasis arsenalas
Arsenalo g. 3
Archeologės Rimutės Rimantienės 100-osioms gimimo metinėms skirta paroda „Ar galima šnekėtis man su jais?“

Istorijų namai
T. Kosciuškos g. 3
Paroda „Antanas Ingelevičius: kūrėjas ir miestas“
Paroda „Ką slepia sarkofagas: Senovės Egipto mumijų tyrimai“

Gedimino pilies bokštas
Arsenalo g. 5
Gedimino pilies bokšto ekspozicija

Vilniaus gynybinės sienos bastėja
Bokšto g. 20 / 18
Paroda „Pirmųjų krikščionių pėdsakai pagoniškame Vilniuje“

Kazio Varnelio namai-muziejus
Didžioji g. 26
Briuselio karališkosios menų akademijos kuratorystės studentų meninis eksperimentas-paroda „Skaitymo mėginiai / Reading Samples“

Signatarų namai
Pilies g. 26
Ekspozicija „XX a. pradžios tautinio atgimimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo istorija (1900–1918)“

Lukiškių kalėjimas
Lukiškių skg. 6
Paroda „kovotoJOS XIX–XX“

Valdovų rūmai
Katedros a. 4
Tarptautinė paroda „Baroko skulptūros mistika: Johanas Georgas Pinzelis ir kiti XVIII a. Lvovo meistrai“
Vieno šedevro tarptautinė paroda „Šlovingas, didis ir neregėtas įvykis: 1611 m. Maskvos caro priesaika“
Vieno šedevro tarptautinė paroda „Kunigaikščio Boguslavo Radvilos portretas“
Paroda „Ukrainos laisvės simboliai“

Bažnytinio paveldo muziejus
Šv. Mykolo g. 9
Paroda „Pro Rytų vartus: Orientas Lietuvos liturginėje tekstilėje XVI–XX amžiais“

MO muziejus
Pylimo g. 17
Paroda „Kaunas–Vilnius: nuversti kalnus“
Andrew Miksio fotografijos iš Lietuvos romų gyvenimą fiksuojančio projekto „BAXT“
Selmos Selman paroda „Poezija be trapumo“

Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“
Užupio g. 40
Paroda „Vilnius amžinai. Dailės kūrinių ir vadovų po miestą dialogas“

Vilniaus muziejus
Vokiečių g. 6
Paroda „Vokiečių gatvė“
Viršuliškių g. 45 – paroda „Kas į Viršulus?“

VDA galerija „Artifex“
Gaono g. 1
iki 24 d. – Lauros Marijos Šalkauskienės paroda „Tuštuma, išvarytos mintys“

VDA parodų erdvė „Kreatoriumas / meno krosnys“
Maironio g. 6
Vaivos Lanskoronskytės paroda „Mano kambarys“

Adomo Galdiko muziejus
Arklių g. 20–1
Paroda „Žvelgiu į peizažą...“

Galerija „Kairė–dešinė“
Latako g. 3
iki 25 d. – Augusto Bidlausko kūrybos paroda „Po žmogaus“
iki 25 d. – Tado Gindrėno kūrybos paroda „Aplinka“

Vilniaus fotografijos galerija
Stiklių g. 4
iki 23 d. – VDA Fotografijos, animacijos ir medijų meno katedros absolventų darbų paroda „Nepažįstamieji tave nusivedė ir parodė, kur šiukšlės, o kur žvaigždės“

Pamėnkalnio galerija
Pamėnkalnio g. 1
Julijos Skudutytės akvarelių paroda „Už kulisų“

Šv. Jono gatvės galerija
Šv. Jono g. 11
iki 24 d. *galerijos rūsiuose* – Romos Mikalauskytės šviesos instaliacijų paroda „F' santykis“

Galerija „Arka“
Aušros Vartų g. 7
Jono Maldžiūno paroda „Mirusios kopos“
Vijos Tarabildienės retrospektyvinė paroda „Reminescencijos“

Dailininkų sąjungos galerija
Vokiečių g. 2
nuo 17 d. – Vakarų Vokietijos dailininkų sąjungos menininkų paroda „NeDiskretiška: intymumo problema“
iki 20 d. *Galerijos vitrinoje* – Danutės Jazgevičiūtės kūrybos paroda „Myliu gamtą“

Galerija „Meno niša“
J. Basanavičiaus g. 1 / 13
iki 23 d. – Pauliaus Šliaupos ir Finno Antono Örstrando paroda „Žemės drama“

Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus
Pilies g. 40
Menininkių grupės „Gibson Girls“ (Kanada) paroda „Kartu ir atskirai. Pokalbiai meno ženklais“
Dienos centro „Mes esame“ narių paroda „Dovana Vilniui“

(AV17) galerija
Totorių g. 5
Karelo Koplimetso (Estija) paroda „Vienas – vienišiausias skaičius“

Vilniaus rotušė
Didžioji g. 31
Vlado Oržekausko skaitmeninių paveikslėlių paroda „Sapnų asmenukės“
Eglės Karpavičiūtės tapybos paroda „Re-painted“

Teatro, muzikos ir kino muziejus
Vilniaus g. 41
Paroda „Coloratissimo (Švytintis spalvomis)“

Samuelio Bako muziejus
Naugarduko g. 10 / 2
nuo 17 d. – paroda „Erotika & ekspresija. Modernistai iš mecenatų kolekcijos“ (Lasario Segallo, Jankelio Adlerio, Cornelios Gurlitt, Marco Chagallo, Paulo Gangolfo darbai)

Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejus
Pamėnkalnio g. 12
Holokausto ekspozicija

Energetikos ir technikos muziejus
Rinktinės g. 2
Tapytojų grupės paroda „Kita energija“

Vlado Vildžiūno galerija
Lobio g. 6 A
Tomo Vaičaičio kūrybos darbų paroda „Levitacija“

Savicko paveikslų galerija
J. Tumo-Vaižganto g. 5
nuo 17 d. – Rūtos Jusionytės darbų paroda „Kas yra mano namai“

Užupio meno inkubatoriaus galerija „Galera“
Užupio g. 2 A
iki 23 d. – Danielius Rusio ir Nojus Petrausko tapybos paroda „Sapno apeigos ir metafizinis kokteilis“

S. Vainiūno namai
A. Goštauto g. 2
Aloyzo Stasiulevičiaus tapybos darbų paroda „Harmonija“

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka
Gedimino pr. 51
Edžio Jurčio (JAV) darbų paroda „Būties nerimas“
Monikos Furmanos darbų paroda „(Ne)Įmanoma VisaTA“

Lietuvos medicinos biblioteka
Kaštonų g. 7
Rasos Rainienės karpinių paroda „Čiobrelių take“

„The Room“ galerija
Polocko g. 17
iki 18 d. – Inos Budrytės, Eglės Gineitytės, Lino Leono Katino (1941–2020), Eglės Vertelkaitės grupinė paroda „Pražydusi krauju“, skirta Ukrainai paremti

AP galerija
Polocko g. 10
Agnės Gintalaitės tapybos paroda „Žiūrintys/(į)kvepiantys“

GODÒ galerija
Malūnų g. 6A–12
iki 25 d. – Aistės Gabrielės Černiūtės tapybos paroda „Velveto lietus“

Bernardinų bažnyčia
Maironio g. 10
Palėpėje – Virgilijaus Usinavičiaus-Augulio analoginių fotografijų paroda „Rūko alchemija“

Galerija „Fantomas“
Vytauto g. 57
Justinos Ramanauskienės fotografijų paroda „Roma – Neapolis. Veidai“

Buvusi siuvykla „Lelija“
Panerių g. 43
Biancos Bondi darbų paroda „Lelija“

Kaunas

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus
V. Putvinskio g. 55
M.K. Čiurlionio tapybos ir grafikos darbai
Ekspozicija „Lietuvos dailė XIV–XIX a.“
Williamo Kentridge'o paroda „Tai, ko nepamename“
Paroda „Stasio Ušinsko marionetės ir tarptautinė modernizmo estetika“

Kauno paveikslų galerija
K. Donelaičio g. 16
Marinos Abramović paroda „Būties atmintis“

Laikinoji M.K. Čiurlionio dailės galerija
A. Mackevičiaus g. 27
Paroda „Kaunas–Vilnius: nuversti kalnus“

A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus
V. Putvinskio g. 64
Simono Karczmaro (1903–1982) paroda „Simono Karczmaro štetlo šviesa“

Adelės ir Pauliaus Galaunių namai
Vydūno al. 2
„Moder... kas? Kauno modernizmas! ir architekto profesija“

Istorinė Lietuvos Respublikos Prezidentūra
Vilniaus g. 33
Ekspozicija „Rūmų istorijos“

Maironio lietuvių literatūros muziejus
Rotušės a. 13
Paroda, skirta Dalios Grinkevičiūtės 95-tosioms gimimo metinėms „Dalia Grinkevičiūtė (1927–1987). Kambariai / įveikti atstumai“
Gvido Latako paroda „Apie salas“
„Tu ir aš esam vienas: rašytojai ir jų augintiniai“
„Mejeris Smečechauskas: dėmesio, fotografuoju!“
„Ievos Simonaitytės gyvenimo kambarys“

Galerija „Meno parkas“
Rotušės a. 27
Paroda „Vladislovas Starevičius – animacijos pasaulio pionierius“
Dieterio Mammelio paroda „Tranzitas“
Sebastiano Mügge's ir Christopho Mügge's paroda „Ar tikrai norite išsaugot visus pėdsakus?“

Kauno fotografijos galerija
Vilniaus g. 2
Jimo Goldbergo (JAV) paroda „Rich and Poor“

Kauno apskrities viešoji biblioteka
K. Donelaičio g. 8
iki 24 d. – Dainoros Bučytės darbų paroda „Emocijos“

Kauno menininkų namai
V. Putvinskio g. 56
Paroda „Archi/Textūra“

J. Zikaro namai
J. Zikaro g. 3
Atnaujinta J. Zikaro darbų ekspozicija

Klaipėda

Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija
Liepų g. 33
Patricijos Gilytės paroda „Krašto kraštai“

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras
Didžioji Vandens g. 2
Paroda „Kolekcionuojant hitus. Kūriniai ir garso takeliai iš „Lewben Art Foundation“ kolekcijos“
Neo Christopherio Chungo paroda „Dirbtinės perspektyvos“
Denisos Štefanigovos paroda „Meilės ir troškimo, neištikimybės ir tiesos atspalviai“
Lietuvos architektų sąjungos Klaipėdos apskrities organizacijos (LASKAO) paroda „Klaipėdos architektūra 2021“ ir architekto Petro Džervaus meninis projektas-tyrimas „Klaipėdos utopija 2100“

Klaipėdos galerija
Bažnyčių g. 6
Panevėžiečių menininkų paroda „Dialogas“

Laikrodžių muziejus
Liepų g. 12
Ekspozicija „Laikrodžių konstrukcijų istorija nuo seniausių laikų iki nūdienos ir laikrodžių formų raida nuo renesanso iki moderno“
Paroda „Laikrodžiai – karališkieji dailės simboliai“

Baroti galerija
Didžioji Vandens g. 2
iki 23 d. – Šarūno Šimulyno darbų paroda „Gamtos užkalbėtojas“

„Švyturys BHouse“
Kūlių vartų g. 7
Paroda „MO Klaipėdoje. Mekas mirksi geriau“

Šiauliai

„Laiptų“ galerija
Žemaitės g. 83
Ilonos Daujotaitės-Janulienės tapybos paroda „Kelionė(s)“

Dailės galerija
Vilniaus g. 245
iki 26 d. – medijų meno festivalis: Valentyno Odnoviuno paroda „Nuosekli fiksacija“, Alnio Staklės paroda „Lengva apokalipsė“ ir Andriaus Repšio paroda „4 m² laisvės“, Jono Aničo metalo skulptūros „Saugotojas“ ir Mariaus Puskunigio instaliacijos „Visamatanti akis“ pristatymas

Šiaulių dramos teatras
Prisikėlimo aikštėje
Paroda „Theatrum Mundi“, skirta Valstybinio Šiaulių dramos teatro 90-mečiui

Ch. Frenkelio vila
Vilniaus g. 74
Ekspozicija „Provincijos dvaras ir miestas XIX a. vid.–XX a. vid.“
Ekspozicija „Žydų paveldas Šiauliuose: pirkliai Frenkeliai“

Palanga

Palangos gintaro muziejus
Vytauto g. 17
Gintaro ekspozicija „Nuo gintaro susidarymo iki unikalių šiuolaikinių gintaro dirbinių“
Pierre'o Huyghe'o (Prancūzija) vieno kūrinio paroda „Atkūrimas“

Juodkrantė

Pamario galerija
L. Rėzos g. 3
Paroda „Šviesų ir spalvų vizijos. Lino Julijono Jankaus peizažai iš Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus rinkinių“
Jūratės Stauskaitės darbų paroda „Paukščiai. Piešiniai, 1990–2022“

Liudviko Rėzos kultūros centras
L. Rėzos g. 8 B
Fotografijų paroda „Semeniškių idilės“, skirta Jono Meko šimtmečiui

Trakai

Trakų dominikonų vienuolyno koplyčia
Kęstučio g. 4
Sakralinio meno ekspozicija

Galerija „Fojė“
Vytauto g. 69
Rimvydo Markeliūno paroda „Dviese: portretas ir peizažas“

Trakų Vokė

Trakų Vokės dvaro sodyba
Žalioji a. 2A
Mindaugo Kučinsko, Evaldo Nariūno, Tado Tručilausko, Rimgailės Dručiūnaitės ir Juliaus Visakavičiaus paroda/įvykis „Kulka“

Biržai

„Portfolio“ meno galerija
Rotušės g. 12
Rafalo Piesliako personalinė paroda „Konversija“

Kudirkos Naumiestis

Vinco Kudirkos muziejus
V. Kudirkos g. 29
Petro Repšio darbų paroda „Mano Tėvynė“

Raseiniai

Raseinių krašto muziejus
Muziejaus g. 3
Vytauto Kibildžio kūrybos paroda „Atsklandos“

Šiluva

Šiluvos piligrimų centras
M. Jurgaičio a. 17 A
iki 25 d. – paroda „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika ir Šiluva“

Marcinkonys

Marcinkonių stoties galerija
Kastinio g. 1C
iki 19 d. – Marijos Nemčenko paroda „Palaiminti tie, kurie juda“

Spektakliai

Vilnius

Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras
26 d. 21.30 *Valdovų rūmų kieme* – festivalis „LNOBT Open“. Operos solistų koncertas „Nesustojęs laikas“, skirtas Lietuvos profesionaliojo teatro 100-mečiui. Atlikėjai sopranai J. Gedmintaitė, S. Janušaitė, V. Miškūnaitė, M. Pleškytė, R. Šilinskaitė, tenorai K. Kašiuba ir T. Pavilionis, baritonai E. Chrebtovas, S. Zonys ir bosas K. Bondarenko, dainininkas Č. Gabalis, LNOBT choras (meno vad. Č. Radžiūnas), LNOBT simfoninis orkestras. Dir. R. Šumila

Lietuvos nacionalinis dramos teatras
17 d. 19.30 *Mažojoje salėje* – PREMJERA! T. Kavtaradzės „SIRENŲ TYLA“. Režž. L. Kutkaitė, scenogr. ir kost. dail. P. Turauskaitė, komp. A. Matulevičiūtė, choreogr. L. Kutkaitė. Vaidina G. Čiuraitė, R. Valiukaitė, T. Vaškevičiūtė, A. Zabotkaitė, J. Vilūnaitė, A. Vozbutas, Ph. Von
18 d. 19 val. *Naujojoje salėje* – I. Bergmano „SCENOS IŠ VEDYBINIO GYVENIMO“. Insc. aut. ir režž. V. Rumšas
19 d. 18 val. *prie centrinio įėjimo į teatrą* – LNDT organizuojamo ciklo Ukrainai palaikyti renginys. Performansas „ritUAlas“. Režž. E. Latėnaitė

Valstybinis jaunimo teatras
17 d. 18.30 *Salėje 99* – A. Vološinos „MAMA“. Režž. I. Kaniušaitė
18, 19 d. 15, 17.30 – D. Zavedskaitės „KAIP VISUR, KAIP VISI“. Režž. N. Jasinskas
21, 22 d. 18.30 – M. Nastaravičiaus „JAUNO ŽMOGAUS MEMUARAI“ (pagal R. Gavelio romaną). Režž. E. Švedkauskaitė

Vilniaus mažasis teatras
17 d. 18.30 – N. Vorožbit „САША, ВИНЕСИ СМІТТЯ“ („Saša, išnešk šiukšles“). Režž. S. Žyrkovas (Ukraina)

Lietuvos rusų dramos teatras
Festivalis „Žodžio teritorija“
17, 18 d. 17, 18 val. – poetinė ekskursija autobusu „Mažoji Vilniaus odisėja“. Kūrybinė grupė poetas I. Savinas, aktoriai L. Gnatenko ir I. Abramovičius (*autobusas išvyksta nuo Lietuvos rusų dramos teatro, J. Basanavičiaus g. 13*)
17 d. 18 val., 18 d. 17 val. – J. Bogdanovič monospektaklis „JOSIFAS, MARINA IR ANA“
17 d. 19 val. *skvere priešais LRDT centrinį įėjimą* – „Poezijos suoliukai“
17 d. 20 val., 18 d. 22.30 – performansas „SPEKTAKLIS, KURIS NEĮVYKO“
17 d. 20 val. – „Open Mic: poezija“
17 d. 21 val. *M8 salėje* – spektaklis „UŽ KĄ“. Režž. A. Darela („Rugpjūčio teatras“)
17 d. 22.30 *M8 salėje* – koncertas „Nakapiano“
18 d. 12 val. – poezijos programa – nuotykių žaidimas vaikams „Poezijos planeta“
18 d. 13 val. – „Susitikimai Mažojoje salėje“
18 d. 19 val. *M8 salėje* – poezijos vakaras „Trys poetai vienoje scenoje: S. Moreino, I. Belovas, P.I. Filimonovas“
18 d. 21 val. *M8 salėje* – spektaklis „ATŠILIMAS“. Režž. – J. Ščiuckis
19 d. 12 val. *Mažojoje salėje* – „Poetinės dirbtuvės“
19 d. 16 val. *Mažojoje salėje* – poezijos rinktinių pristatymas

Vilniaus teatras „Lėlė“
Palėpės salė
18 d. 12 val. – N. Indriūnaitės „COLIUKĖ“ (H.Ch. Anderseno pasakos motyvais). Režž. ir dail. R. Driežis
19 d. 12 val. – „KIŠKIŲ SUKILIMAS“ (pagal K. Binkio poemą). Scenarijaus aut., režž. ir dail. R. Driežis

„Menų spaustuvė“
17 d. 19 val. – audiovizualinis šokio spektaklis „VEDLYS“ („Kultūros naktis 2022“)

Kaunas

Nacionalinis Kauno dramos teatras
17 d. 18 val. *Rūtos salėje* – „VASARVIDIS“ (pagal W. Shakespeare'o „Vasarvidžio nakties sapną“). Režž. E. Kižaitė
18 d. 12 val. *Mažojoje scenoje* – „LABAS, LAPE!“ (pagal E. Daciūtės pasaką „Laimė yra lapė“). Režž. E. Kižaitė
19 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – J. Sobolio „GETAS“. Režž. G. Varnas (NKDT kartu su „Utopia“ teatru)
22 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – Vydūno „NE SAU ŽMONĖS“. Režž. J. Vaitkus

Kauno valstybinis muzikinis teatras
19 d. 18 val. – „GĖLIŲ PASAKA“ (pagal J. Strausso muziką). Režž. ir vyr. choreogr. A. Mikalajūnaitė-Osadčenko. Šoka N. Juška, S. Genytė, Kauno Nerijaus Juškos baleto mokyklos auklėtiniai (N. Juškos baleto mokykla)

Kauno kamerinis teatras
18 d. 18 val. – T. Jansono „NACIONALINĖS DARŽOVĖS“. Režž. A. Dilytė
19 d. 18 val. – I. Vyrypajevo „DREAMWORKS“. Režž. A. Jankevičius

Klaipėda

Klaipėdos valstybinis dramos teatras
21, 22 d. 18.30 – „DĖDĖ VANIA“ (pagal A. Čechovą). Režž. O. Koršunovas, scenogr. G. Makarevičius, kost. dail. N. Tusal, šviesų dail. G. Gil, vaizdo projekcijų aut. A. Dzėrve, komp. A. Jasenka. Vaidina I. Benetas, R. Ferri, A. Güell, J. Manrique, L. Marco, C. Sansa, J. Truyol, K. Bindemanas (festivalio „Temporada Alta“ ir „Teatre Lure“ koprodukcija)

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija
19 d. 14 val. *Burbiškio dvare* – Valstybinis Vilniaus kvartetas. Solistė J. Šležaitė-Paukštė (sopranas). Programoje R. Schumanno, R. Wagnerio, F. Latėno ir kt. kūriniai
21 d. 18 val. *Kauno valstybinėje filharmonijoje* – XXVII Pažaislio muzikos festivalis. „Karmen“ ir kitos istorijos“. Lietuvos kamerinis orkestras (meno vad., dir. ir solistas S. Krylovas (smuikas), ansamblis „Giunter Percussion“ (vad. P. Giunteris). Programoje Ž. Martinaitytės, N. Campogrande's, G. Bizet–R. Ščedrino kūriniai
25 d. 19.30 *Druskininkų Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės bažnyčioje* – „Nuostabusis amžius“. Ansamblis „Musica humana“ (meno vad. ir dir. R. Beinaris). Solistai K. Zmailaitė (sopranas), E. Seilius (tenoras), R. Beinaris (obojus), R. Grakauskaitė (smuikas), I. Aleksienė (smuikas). Programoje M.K. Oginskio, M.K. Čiurlionio, S. Donaudy, C. Debussy ir kt. kūriniai

Vilnius

Vilniaus festivalis
17 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – „Veidrodžių kambarys. Emiliano Gonzalez Toro, Anders Dahlin, „I Gemelli“. Baroko ansamblis „I Gemelli“ (Prancūzija). Solistai E.G. Toro (tenoras, Šveicarija), A. Dahlinas (tenoras, Švedija). Programoje V. Calestani, F. Turini, B. Marini, A. Falconieri, G.L. Gregori, D. Castello, N. Sabbatini ir kt. kūriniai
19 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – „Premjeros laukimas. Sergej Krylov, LKO ir „Giunter Percussion“. Lietuvos kamerinis orkestras (meno vad., dir. ir solistas S. Krylovas (smuikas), ansamblis „Giunter Percussion“ (vad. P. Giunteris). Programoje Ž. Martinaitytės, N. Campogrande's, G. Bizet–R. Ščedrino kūriniai
22 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – „Pasaulinės šlovės baritonas Thomas Hampsonas dainuoja ir diriguoja Gustavą Mahlerį“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas). Solistas ir dirigentas Th. Hampsonas (baritonas, JAV). Programoje G. Mahlerio kūriniai

Šv. Kotrynos bažnyčia
17 d. 18 val. – kamerinio choro „Cracow Singers“ koncertas. Programoje sakralinė ir pasaulietinė muzika
21 d. 18 val. – ekskursija „Kotryna nusiima kaukę“ su gidu P. Zaveckiu
22 d. 18 val. – muzikos mokyklos „Ugnelė“ mokslo metų uždarymo koncertas
26 d. 17 val. – M. Lila albumo pristatymas. Atlikėjai Manjari Lila-V. Pupšytė (ukulėlė, vokalas), V. Smolskas (klavišiniai), T. Šatas (violončelė), J. Benaitis (gitara), L. Jančas (gitara), N. Jurkus (saksofonai), P. Adomėnas (bosinė gitara), G. Mačiulskis (perkusija)

Lietuvos muzikų rėmimo fondas
18 d. 18 val. *Stasio Vainiūno namuose* – Smuiko meistriškumo kursų dalyvių baigiamasis koncertas. Dalyvaus kursų vadovė Dresdeno simfoninio orkestro koncertmeisterė D. Stulgytė-Richter

Vakarai

Vilnius

Valdovų rūmai
Skambantys Valdovų rūmai! Kultūros naktis 2022
17 d. 18 val. *Renginių salėje* – M. Rostropovičiaus labdaros ir paramos fondo „Pagalba Lietuvos vaikams“ koncertas „Ateities prisiminimai“
17 d. 19 val. *Didžiajame kieme* – „Slava Ukraini!“. „Очеретяний кіт“, A.O. Enko, V. Kucherenko; 20 val. – Girmantė ir A. Polevikovo trio; 21 val. – „The Schwings Band“; 22 val. – valstybinis pučiamųjų instrumentų orkestras „Trimitas“; 23 val. – Naujų idėjų kamerinis orkestras (NIKO); 24 val. – „Colours of Bubbles“

Bibliografinės žinios

MENAS. FOTOGRAFIJA

Atlaidai = Pilgrimages : [fotoalbumas] / Romualdas Požerskis ; [sudarė Gintaras Česonis]. – [Kaunas] : [Lietuvos fotomenininkų sąjungos Kauno skyrius] : Kauno fotografijos galerija, [2022]. – 207, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 750 egz.. – ISBN 978-609-8099-43-0 (įr.)

Baroko skulptūros mistika: Johanas Georgas Pinzelis ir kiti XVIII a. Lvivo meistrai = The mysticism of Baroque sculpture: Johann Georg Pinsel and other 18th-century Lviv masters = Містика барокової скульптури: Іван Георгій Пінзель та інші львівські майстри XVIIII ст. : tarptautinės parodos katalogas, 2022 02 16–2022 05 29, Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai / Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai, Lvivo nacionalinė Boryso Voznyckio dailės galerija ; katalogo sudarytojai Vydas Dolinskas, Gintarė Tadarovska ; [katalogo tekstų autoriai Jan K. Ostrowski, Borys Shengera, Taras Vozniak ... [et al.] ; [vertimas į lietuvių kalbą: Vasil Kapkan, Marijus Uzorka, vertimas į ukrainiečių kalbą: Vasil Kapkan, Oleksandr Herasym, vertimas į anglų kalbą: Albina Strunga, Dariusz Cichoń, Oksana Vynnycka]. – Vilnius : Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai, 2022. – 255, [1] p. : iliustr.. – (Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rūmų parodų katalogai = Exhibition catalogues of the Palace of the Grand Dukes of Lithuania = Каталоги виставок Палацу великих князів литовських, ISSN 2351-7115 ; t. 29). – Tiražas 300 egz.. – ISBN 978-609-8061-72-7

Gimusi po fortepijonu / Mūza Rubackytė ; iš prancūzų kalbos vertė Lina Perkauskytė. – Vilnius : Tyto alba, 2022. – 383, [1] p., [20] iliustr. lap.. – Tiražas 2200 egz.. – ISBN 978-609-466-676-6 (įr.)

Menininkai ir mūzos = Artists and muses : [fotografijų albumas] / Romualdas Požerskis ; [tekstų autoriai Tomas Pabedinskas, Romualdas Požerskis, Žilvinė Petrauskaitė] ; [į anglų kalbą vertė Gražina Matukevičienė]. – [Kaunas] : Lietuvos fotomenininkų sąjungos Kauno skyrius, 2021. – 141, [3] p. : iliustr.. – ISBN 978-609-8099-42-3 (įr.)

Mūro istorijos : [albumas] / Raimondas Paknys ; [esė autoriai Giedrė Jankevičiūtė, Rimvydas Petrauskas, Tomas Venclova] ; [objektų aprašų autorius Eimantas Gudas]. – [Vilnius] : R. Paknio leidykla, [2021]. – 222, [2] p. : iliustr., žml.. – ISBN 978-9955-736-86-8 (įr.)

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

Anapus uždarų durų : romanas / B.A. Paris ; iš anglų kalbos vertė Anita Kapočiūtė. – 3-iasis leid.. – Vilnius : Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, [2022]. – 358, [1] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-480-281-2 (įr.)

Atsarginis pasaulis : romanas / Rachel Cusk ; iš anglų kalbos vertė Justė Povilaitienė, Jolita Parvickienė. – Vilnius : Tyto alba, 2022. – 172, [3] p.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-466-639-1 (įr.)

Gyvenimo dėlionė : romanas / Imogen Clark ; iš anglų kalbos vertė Justė Povilaitienė. – Vilnius : Tyto alba, 2022. – 341, [2] p.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-466-661-2 (įr.)

Gregoras ir Senasis Knygininkas : [romanas] / Marc Roger ; iš prancūzų kalbos vertė Neringa Macatė ir Asta Bieliauskaitė. – Vilnius : Gelmės, 2022. – 207, [1] p.. – ISBN 978-609-8302-10-3

Ir tai praeis : [romanas] / Milena Busquets ; iš ispanų kalbos vertė Aira Nekrašaitė. – Vilnius : Alma littera, 2022. – 1 epub failas. – ISBN 978-609-01-5045-0

Įsimylėjęs Dostojevskis / Alex Christofi ; iš anglų kalbos vertė Aistis Žekevičius. – Kaunas : Jotema, [2022]. – 243, [1] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-490-114-0 (įr.)

Lapijos kambarys : [romanas] / Kate Grenville ; iš anglų kalbos vertė Ieva Albertavičienė. – Vilnius : Briedis, 2022. – 298, [1] p.. – ISBN 978-9955-26-953-3 (įr.)

Ledinis šaltis : [Ricoli ir Ailz trileris] / Tess Gerritsen ; iš anglų kalbos vertė Vilma Krinevičienė. – 3-ioji laida. – Kaunas : Jotema, [2022]. – 317, [2] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-490-112-6

Medžioklės vakarėlis : [romanas] / Lucy Foley ; iš anglų kalbos vertė Jurgita Jėrinaitė. – Kaunas : Jotema, [2022]. – 317, [3] p.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-490-111-9 (įr.)

Paulius Širvys / [sudarė Stasys Lipskis]. – Kaunas [i.e. Ramučiai, Kauno r.] : Ramduva, 2021. – 143, [1] p. : iliustr., portr.. – (Iš meilės lyrikos lobyno). – ISBN 978-9955-669-85-2

Prisilietimas : romanas / Colleen McCullough ; iš anglų kalbos vertė Kristina Miliūnienė. – Vilnius : Tyto alba, 2022. – 600, [3] p.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-466-665-0 (įr.)

Regėtoja : romanas / Lavisa Spell. – [Patašinė, Marijampolės r.] : Lietuvių laisvalaikio literatūros lyga, [2022]. – 366, [2] p.. – ISBN 978-609-96093-6-2 (įr.)

Rūpesčiai rojuje : romanas / Elin Hilderbrand ; iš anglų kalbos vertė Jovita Liutkutė. – Vilnius : Tyto alba, 2022. – 405, [1] p.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-466-673-5 (įr.)

Salos : eilėraščiai/piešiniai / Gvidas Latakas. – Vilnius : [Asociacija] „Slinktys“, 2022. – 172, [3] p. : iliustr.. – Tiražas 400 egz.. – ISBN 978-609-8286-20-5

Sekmadienio užmirštieji : romanas / Valérie Perrin ; iš prancūzų kalbos vertė Jūratė Karazijaitė. – Vilnius : Gelmės, 2022. – 301, [1] p.. – ISBN 978-609-8302-13-4 (įr.)

Sutemų keliais : [romanas] / Chevy Stevens ; iš anglų kalbos vertė Margarita Vilpišauskaitė. – Vilnius : Briedis, 2022. – 381, [1] p.. – ISBN 978-9955-26-945-8 (įr.)

Tylioji : [Ricoli ir Ailz trileris] / Tess Gerritsen ; iš anglų kalbos vertė Vilma Krinevičienė. – 2-oji laida. – Kaunas : Jotema, [2022]. – 351, [1] p.. – Tiražas 1500 egz. – ISBN 978-609-490-113-3

Trečia valanda ryto : romanas / Gianrico Carofiglio ; iš italų kalbos vertė Toma Gudelytė. – Vilnius : Tyto alba, 2022. – 182, [2] p.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-466-627-8 (įr.)

Vernonas Subutexas 2 : romanas / Virginie Despentes ; iš prancūzų kalbos vertė Dainius Gintalas. – [Vilnius] : [„Baltų lankų“ leidyba], [2022]. – 1 epub failas. – ISBN 978-609-479-574-9

Parengė Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Informacijos mokslų departamento Nacionalinės bibliografinės apskaitos skyrius

Savaitės filmai

Asas Maverikas ***

Dėl konfliktų su vadovybe lėktuvų pilotas Maverikas (Tom Cruise) taip ir nepasiekė aukštumų kariniame jūrų laivyne. Vietoj medalių jam buvo skiriami drausminiai papeikimai. Dar kartą peržengus ribą, Maverikas be ceremonijų perkeliamas į senąją elitinę skraidymo mokyklą „Top Gun“. Ten jis turi ruošti jaunuosius pilotus neįmanomai misijai: reikia sunaikinti neįvardintos užsienio šalies branduolinę programą. Pasiruošti liko mažiau nei trys savaitės. Cruise'ui į komandą teks suburti geriausius pastarųjų metų absolventus, kad misija nevirstų savižudybe. Iš Josepho Kosinskio filmo reikėtų tikėtis daug nostalgijos, specialiųjų efektų ir grynojo eskapizmo. („Top Gun: Maverick“, rež. Joseph Kosinski, Kinija, JAV, 2022)

Elvis ****

Ne vienos kartos mitu tapusio Elvio Presley'o (Austin Butler) istorija pasakojama iš jį atradusio vadybininko Tomo Parkerio (Tom Hanks) perspektyvos. Filme bandoma gilintis į Presley'o ir Parkerio santykių dinamiką, trukusią daugiau nei 20 metų. Amerikos kultūrinių permainų ir sukrėtimų laikotarpį įkūnijusio dainininko gyvenime taip pat netrūko aistrų – nuo audringos meilės žmonai Priscillai (Olivia DeJonge) iki ekstravagantiško gyvenimo būdo ir nesugebėjimo susidoroti su milžiniška šlove. Bazas Luhrmannas kaip visada kuria barokišką reginį, o Presley rodo ne tik kaip „Rokenrolo karalių“, bet ir kankinį, Amerikos pilietinių teisių veikėją, kuris savo muzika ir siūbuojančiais klubais pagydė tautą. („Elvis“, rež. Baz Luhrmann, Australija, JAV, 2022)

Tyli naktis **

Jaukus namelis Anglijos kaime. Kalėdų eglutė rūpestingai papuošta, o gausios šventinės vaišės paruoštos. Viskas kaip pasakoje. Kai Neli (Keira Knightley), Saimonas (Matthew Goode) ir jų sūnus Artis (Roman Griffin Davis) priima giminaičius ir draugus į mažą namelį, atrodo, kad laukia puikios Kalėdos su artimaisiais. Tačiau šioje istorijoje yra vienas momentas – niekas švenčių neišgyvens... („Silent Night“, rež. Camille Griffin, D. Britanija, 2021)

Vikingas ***

Siaubo filmų „Ragana“ ir „Švyturys“ režisierius Robertas Eggersas laikomas vienu labiausiai žadančių šių dienų kino kūrėjų. Naujasis jo filmas – tai holivudiškai puošniai ir brangiai nufilmuota saga apie X a. vikingus, kurioje vaidina vienos žvaigždės. Alexanderis Skarsgårdas įkūnija islandų princą Amletą, siekiantį atkeršyti už tėvo mirtį. Filme taip pat vaidina Nicole Kidman, Willemas Dafoe, Anya Taylor-Joy, Ethanas Hawke ir į kiną grįžtanti dainininkė Björk. Kaip sakė pats Eggersas, filmas paremtas senovės skandinavų sagomis apie kerštingą princą, kurios įkvėpė Williamo Shakespeare'o „Hamletą“. („The Northman“, rež. Robert Eggers, JAV, 2022)

Viskas iškart ir visur ***

Evelin Vang (Michelle Yeoh) gyvenimas susiklostė ne taip, kaip ji kadaise įsivaizdavo. Ji – sunkiai besiverčianti skalbyklos savininkė, turinti bėdų su mokesčiais ir šeima. Vyras nori skirtis, tėvas jos išsižadėjo prieš daugelį metų, o dukra pasirodo esanti lesbietė. Tačiau Evelin gauna raktą į multivisatą – susikertančių pasaulių tinklą. Dabar ji gali gyventi tūkstančius gyvenimų ir būti kuo tik nori – garsia aktore, kovos menų meistre, operos diva ir net dangaus dievybe. Tačiau grėsmę multivisatai kelia paslaptinga būtybė, su kuria Evelin turės susikauti. Kas žino, gal ji taip pat susidoros su didžiausia iš visų blogybių – savo mokesčiais. („Everything Everywhere All at Once“, rež. Dan Kwan, Daniel Scheinert, JAV, 2022)

Visos mūsų baimės ****

Danielis (Dawid Ogrodnik) yra menininkas, katalikas ir aktyvistas. Gimtojo kaimo namus puošia įspūdingi jo paveikslai, o skulptūros eksponuojamos Varšuvoje rengiamose parodose. Jis aistringai meldžiasi, vilki vaivorykštės juostelėmis papuoštą treningą, ant jo krūtinės tabaluoja kryžius, o rankose laikomo rožinio elementas yra „Xanax“ tabletės. Danielis tiki, kad bažnyčia neturėtų būti atskirties vieta ir kad bendruomenėje yra vietos visiems, nepaisant pasaulėžiūros ar asmeninių pasirinkimų. Tačiau dėl dramatiškų įvykių jam tenka stoti į kovą su kaimelyje giliai šaknis įleidusia homofobija. („Wszystkie nasze strachy“, rež. Łukasz Ronduda, Łukasz Gutt, Lenkija, 2021)

****** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

PALIESIAUS DVARAS

XIII Tarptautinis muzikos festivalis „Le strade d'Europa. Lietuva-Italija“

06.25 | VEIDRODŽIAI

Duo Maclé - Sabrina Dente Ir Annamaria Garibaldi (fortepijoninis duetas, Italija)

07.02 | PORTRETAI. Itališkojo baroko virtuozai

Baroque Ensemble „Réunion de Musiciens“ (Italija): Vincenzo Lai (fleita), Nijolė Dorotėja Beniušytė (klavesinas)

09.03 | DUELIS

Johan Randvere (fortepijonas, Estija), Julija Sadaunykaitė (fortepijonas, Lietuva)

10.29 | KELIONĖ Į MĖNULĮ

Livio Minafra (fortepijonas, loop machine, Italija)

10.29 | Konkurso „LAZIOSound“ Grand Prix laureatas (Italija)

Atlikėjas bus paskelbtas įvykus konkursui

Festivalio organizatoriai VšĮ „Musica Vitale“
Pagrindinis festivalio partneris – Paliesiaus dvaras
Festivalio meno vadovė Nijolė Dorotėja Beniušytė

Daugiau informacijos - paliesiausdvaras.lt
El. p. info@paliesiausdvaras.lt arba tel. +370 626 82 760.

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė (**dailė**)
Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė
Fotografija – Agnė Narušytė | **Kinas** – Ilona Vitkauskaitė
Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė | **Muzika** – Laimutė Ligeikaitė
Stilius – Rita Markulienė, Violeta Kundrotienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

7md

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais.
Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“,
S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. El. paštas redakcija@7md.lt.
ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 850 egz.
Spausdino UAB „AL Grupė“, Užpalių g. 83A, Utena
Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas
Lietuvos kultūros taryba
LR kultūros ministerija
Lietuvos kino centras

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS
LIETUVOS KULTŪROS TARYBA
LIETUVOS KINO CENTRAS

9 771392 646008